

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Η δασμολογική πολιτική του Τραμπ στο μικροσκόπιο

ΓΡΑΦΟΥΝ ΑΚΟΜΗ ΟΙ:

ΕΥΓΕΝΙΑ ΒΕΛΛΑ

Επίκουρη Καθηγήτρια του Τμήματος
Διεθνών και Ευρωπαϊκών
Οικονομικών Σπουδών του ΟΠΑ

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΜΜΑΣ

Αναπληρωτής Καθηγητής του
Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών
Οικονομικών Σπουδών του ΟΠΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΥΔΗΣ

Καθηγητής του Τμήματος Διεθνών
και Ευρωπαϊκών Οικονομικών
Σπουδών του ΟΠΑ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΚΑΤΣΙΜΗ

Καθηγήτρια του Τμήματος Διεθνών
και Ευρωπαϊκών Οικονομικών
Σπουδών του ΟΠΑ

ΦΟΙΒΗ ΚΟΥΝΤΟΥΡΗ

Καθηγήτρια του Τμήματος Διεθνών
και Ευρωπαϊκών Οικονομικών
Σπουδών του ΟΠΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Καθηγητής Διεθνούς Πολιτικής
Οικονομίας στο European University
Institute στην Ιταλία, πρώην Υπουργός

ΠΑΝΟΣ ΤΣΑΚΛΟΓΛΟΥ

Καθηγητής του Τμήματος Διεθνών
και Ευρωπαϊκών Οικονομικών
Σπουδών του ΟΠΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ

ΣΠΥΡΟΣ ΜΠΛΑΒΟΥΚΟΣ

Καθηγητής του Τμήματος
Διεθνών και Ευρωπαϊκών
Οικονομικών
Σπουδών του ΟΠΑ και
Επικεφαλής Ευρωπαϊκού
Προγράμματος Αριάν
Κοντέλλη του Ελληνικού
Ιδρύματος Ευρωπαϊκής
και Εξωτερικής
Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)

editorial

Ιχνηλατώντας το νέο περιβάλλον

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΒΑΣΔΕΚΗ**,
Πρύτανη του ΟΠΑ

Συμπληρώνουμε έναν χρόνο σχεδόν από την ανάληψη των καθηκόντων μας ως νέα διοίκηση ενός από τα κορυφαία δημόσια πανεπιστήμια της χώρας και οι σκέψεις με τα συναισθήματα που έχουν διαπλαστεί συνθέτουν ένα νέο πολύπλοκο περιβάλλον. Το κυριότερο, όμως, όλων είναι το συναίσθημα της ευθύνης απέναντι στη νέα γενιά και στο μέλλον της χώρας, το οποίο αναδύει την ανάγκη για έναν ορθολογικό προσανατολισμό και διαρκή προσαρμογή σε ένα νέο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, όχι μόνο της εκπαίδευσης, αλλά του συνολικού οικοσυστήματος της οικονομίας και της κοινωνίας.

Νιώθουμε όλο και μεγαλύτερη την ανάγκη να μιλήσουμε «στη γλώσσα» της νέας γενιάς, ώστε να κατανοήσουμε το νέο ανθρώπινο περιβάλλον και να ενσωματώσουμε τα στοιχεία που θα ισορροπούν τα υλικά με τα πνευματικά αγαθά, τη νέα οικονομία και την τεχνολογία με την ηθική και την πραγματική ευημερία.

Παράλληλα, αναλύουμε το νέο διεθνές περιβάλλον της οικονομίας, τις αλλαγές που συμβαίνουν στον χώρο εργασίας, τις νέες ικανότητες και δεξιότητες που απαιτούνται και πώς αυτές διαμορφώνονται με το ΑΙ και τις τεχνολογικές αλλαγές, ώστε να μπορούμε να προσαρμοζόμαστε σε ένα διαρκώς εξελισσόμενο μοντέλο εκπαίδευσης και να προσφέρουμε σύγχρονα προπτυχιακά, μεταπτυχιακά προγράμματα εκπαίδευσης, αλλά και επαγγελματικής κατάρτισης και μάλιστα με νέους υβριδικούς τρόπους και μέσα. Οι ποιοτικές διεθνείς συνεργασίες με επιλεγμένα πανεπιστήμια του εξωτερικού αποτελούν επίσης έναν μεγάλο πυλώνα που αναπτύσσουμε για να επιτύχουμε τον στρατηγικό μας στόχο και να ανταποκριθούμε στον ρόλο μας, ως το κορυφαίο ελληνικό δημόσιο πανεπιστημιακό ίδρυμα στα αντικείμενα που θεραπεύει με εξαιρετικές επιδόσεις και φήμη στο διεθνές εκπαιδευτικό στερέωμα.

Η νέα εξίσωση είναι πολυπαραγοντική και γι' αυτό δύσκολη, αλλά γνωρίζουμε τι χρειάζεται για να λυθεί. Πέρα από τη στήριξη του κράτους, χρειαζόμαστε – όσο ποτέ άλλοτε – τη συνεισφορά όλων των ομάδων που έχουν σχέση με το Πανεπιστήμιο. Των Καθηγητών, των αποφοίτων μας στο εσωτερικό και το εξωτερικό, των φορέων και των επιχειρήσεων σε τοπικό και διεθνές επίπεδο. Το τελικό αποτέλεσμα της εξίσωσης θα είναι η δημιουργία μιας νέας γενιάς και όλων των επόμενων γενεών που θα οδηγήσουν τη χώρα σε νέα επίπεδα ευημερίας. Αυτή είναι η ευθύνη μας.

Στο τεύχος αυτό, το ειδικό αφιέρωμα πραγματεύεται ίσως το πιο επίκαιρο θέμα της παγκόσμιας οικονομίας, τις επιπτώσεις των πολιτικών που απορρέουν από την επιβολή δασμών που ξεκίνησε η νέα κυβέρνηση της Αμερικής. Άλλη μια νέα εξίσωση, λοιπόν, η οποία και αυτή πρέπει να λάβει πολλούς παράγοντες υπόψη της, δεδομένου ότι οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν για κάθε χώρα, αλλά και για πολλούς από τους τομείς της οικονομίας, είναι πολλοί και ιδιαίτερα ευμετάβλητοι. Ας ελπίσουμε να λυθεί κι αυτή η εξίσωση χωρίς απώλειες για το ΑΕΠ της χώρας μας.

Καλή ανάγνωση και καλό καλοκαίρι!

Ευρωπαϊκή διάκριση για το ESN Athens AUEB

Με το βραβείο Health and Wellbeing βραβεύτηκε το ESN Athens AUEB στα ετήσια ESN Awards, ξεχωρίζοντας ανάμεσα σε συμμετοχές από περισσότερες από 40 χώρες που συμμετέχουν στο δίκτυο Erasmus Student Network.

Τα ESN Awards είναι ένας θεσμός που αναδεικνύει τις πιο καινοτόμες και ποιοτικές δράσεις του δικτύου ESN πανευρωπαϊκά, και η συγκεκριμένη διάκριση απονέμεται σε πρωτοβουλίες που προάγουν την υγεία, την ευεξία και την ισορροπημένη φοιτητική ζωή.

Πιο συγκεκριμένα, η βράβευση αφορά την πρωτοβουλία Universities Night Run που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του Αυθεντικού Μα-

ραθωνίου της Αθήνας. Ήταν μια δράση που συνδύασε τον αθλητισμό, την υγεία και την κοινωνική επαφή, φέρνοντας

κοντά φοιτητές και φοιτήτριες από την Ελλάδα και το εξωτερικό και είχε ως στόχο προσφέρει στους φοιτητές έναν

διαφορετικό τρόπο να γνωρίσουν την πόλη, να κινητοποιηθούν σωματικά και να δημιουργήσουν δεσμούς μεταξύ τους.

Όπως αναφέρουν χαρακτηριστικά μέλη της ομάδας του ESN Athens AUEB, «πρόκειται για μια πολύ σημαντική στιγμή για τον σύλλογό μας καθώς είναι η πρώτη φορά που κερδίζουμε μια τέτοια διάκριση σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Είμαστε ιδιαίτερα περήφανοι, γιατί μέσα από αυτό το βραβείο αναγνωρίζεται η συλλογική προσπάθεια, το πάθος και η συνέπεια της ομάδας μας, καθώς και η ποιότητα των δράσεων που οργανώνουμε για την υποστήριξη και ένταξη των εισερχόμενων φοιτητών Erasmus».

Διπλή επιτυχία για το ΟΠΑ

Διακρίσεις σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο σε δύο διαγωνισμούς

Της **ΛΙΖΕΤΑΣ ΣΠΑΝΟΥ**

Μετά από ένα διήμερο διαπραγματεύσεων γεμάτο ενέργεια, αγωνία, στρατηγική και εντυπωσιακές επιδόσεις, ο Πανελλήνιος Διαγωνισμός Διαπραγματεύσεων Athens Negotiations Tournament 2025 (ANT 2025) του ΟΠΑ ολοκληρώθηκε αφήνοντας τις καλύτερες εντυπώσεις. Για 7η συνεχή χρονιά, το ANT συγκέντρωσε φοιτητικές ομάδες από πανεπιστήμια όλης της χώρας, οι οποίες αναμετρήθηκαν με στόχο την 1η θέση! Η φετινή διοργάνωση πραγματοποιήθηκε στις 17-18 Μαΐου, με την Α' Φάση να φιλοξενείται στα κεντρικά γραφεία της Kosmocar και τη Β' Φάση στη Λέσχη Αξιωματικών Ενόπλων Δυνάμεων. Ο Μεγάλος Τελικός διεξήχθη στο Cotsep Hall της ιστορικής Αμερικανικής Σχολής Κλασικών Σπουδών και της Γενναδείου Βιβλιοθήκης στην Αθήνα, ανοιχτός στο κοινό και γεμάτος εκπλήξεις.

Η διοργάνωση του ANT πραγματοποιείται από το Τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών υπό την επιστημονική επίβλεψη του Ιδρυτή του, Αναπληρωτή Καθηγητή **Ηλία Καπουτσής** και φέτος τελούσε υπό την Αιγίδα της Περιφέρειας Αττικής. «*Το μέλλον της εργασίας απαιτεί νέες δεξιότητες, με σημαντικότερη τη διαπραγμάτευση, καθώς ενσωματώνει τη στρατηγική σκέψη, την επικοινωνία και την ευελιξία. Πρωτοβουλίες όπως το Athens Negotiations Tournament του ΟΠΑ, γεφυρώνουν αυτό το κενό, προσφέροντας στους φοιτητές μας πολύτιμη γνώση και πρακτική εμπειρία*» δήλωσε στην «ΟΠΑ News» ο Επιστημονικός Υπεύθυνος του ANT, Αναπληρωτής Καθηγητής Ηλίας Καπουτσής. Η μεγάλη έκπληξη του φετινού Μεγάλου Τελικού ήταν η προσομοίωση της πραγματικής διαπραγμάτευσης για την εξαγορά του βρετανικού Axelos από την PeopleCert. Την εμπειρία αυτή πλαισίωσε μοναδικά ο Ιδρυτής και CEO της PeopleCert, κ.

Βύρων Νικολαΐδης, ο οποίος μοιράστηκε με το κοινό πώς εξελίχθηκε η διαπραγμάτευση που αποτέλεσε ορόσημο για την αναγνώριση της PeopleCert ως πρώτης ελληνικής εταιρείας-μονόκερου. Από την Αγγλία ήρθαν αποκλειστικά για το ANT 2025 και οι σύμβουλοι της PeopleCert στην εν λόγω διαπραγμάτευση: ο κ. **Δημήτρης Στρατικόπουλος**, Managing Partner της Domius Capital Advisors (UK) και ο κ. **Ιωσήφ Κιουρούκουλος**, Managing Director, Corporate & Investment Banking της Bank of America. Αυτή τη φορά όμως (σε παγκόσμια πρωτοτυπία) οι εκπρόσωποι της PeopleCert έλαβαν τον ρόλο της Axelos επί σκηνής και διαπραγματεύθηκαν για την εξαγορά με κάθε ομάδα «PeopleCert» από τις δύο finalist ξεχωριστά! Νικήτρια ομάδα του Athens Negotiations Tournament 2025 αναδείχθηκε η ομάδα «Never Split», αποτελούμενη από τους/τις **Διονυσία Κορωνέλλου, Αναστάσιο Γεράση και Ζωή Λυμπέρη**, τριτοετείς φοιτητές του Τμήματος Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας του ΟΠΑ, οι οποίοι εντυπωσίασαν κριτές και κοινό

με την ετοιμότητα, τη στρατηγική σκέψη και την αποφασιστικότητα τους. «*Πολλά τα συναισθήματα: ενθουσιασμός, χαρά, ανακούφιση. Πέρασαμε δύο μέρες πολύ απαιτητικές αλλά πολύ ενδιαφέρουσες παράλληλα. Ο Διαγωνισμός αυτός με έκανε να συνειδητοποιήσω την αξία της ομαδικότητας*» δήλωσε η Ζωή Λυμπέρη, ένα μέλος της νικήτριας ομάδας, σε συνέντευξη που έδωσε η ομάδα μετά το τέλος του Διαγωνισμού. Ο Μεγάλος Χορηγός του τελικού του ANT 2025 PeopleCert, πέρα από την επιταγή των 3.000 ευρώ που προσέφερε στους νικητές, δώρισε και σε κάθε έναν από τους 6 φιναλίστ τα εξής δύο μοναδικά έπαθλα: (1) το PRINCE2 7 Foundation eLearning+, συνολικής αξίας 1.609 ευρώ, που αποτελεί την πιο αναγνωρισμένη παγκοσμίως πιστοποίηση στη διαχείριση έργων και (2) το PeopleCert Plus Annual Membership, αξίας 151 ευρώ, που προσφέρει πρόσβαση σε πλούσιο υλικό για συνεχή επαγγελματική ανάπτυξη. Στο πλαίσιο της τελετής του Τελικού, ο Πρόεδρος του Οικονο-

μικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Καθηγητής **Βασίλης Βασδέκης**, βράβευσε την περσινή νικήτρια ομάδα του ANT 2024, η οποία εκπαιδεύτηκε από την επιστημονική ομάδα του ANT και εκπροσώπησε το ΟΠΑ με την οικονομική υποστήριξη της EY Greece στον διεθνή διαγωνισμό διαπραγματεύσεων Warsaw Negotiation Round (WNR) κατακτώντας την 1η θέση! Την ομάδα αποτελούσαν οι **Cristian Scobioala-Nicoglu, Χάρης Μπάκουλη και Γιάννης Πετράκης**, οι οποίοι τιμήθηκαν για την εξαιρετική

Παγκόσμια διάκριση της περσινής εθνικής νικήτριας ομάδας του ΟΠΑ στον διαγωνισμό που διεξήχθη στη Βαρσοβία

τους επίδοση σε διεθνές επίπεδο. «*Μιας και φέραμε αυτή τη νίκη στην Ελλάδα, νομίζω είναι ένα καλό ξεκίνημα να αρχίσουμε να βάζουμε την Ελλάδα ενεργά στον διαπραγματευτικό χάρτη, (...) γιατί οι Έλληνες ξέρουμε να διαπραγματευόμαστε και το δείχνουμε καθημερινά*» δήλωσε ο ένας εκ των τριών νικητών Cristian Scobioala-Nicoglu στη σκηνή του Μεγάλου Τελικού κατά τη βράβεισή τους από το ANT για τη διεθνή διάκρισή τους.

Κόμβος διαπραγματευτικής αριστείας η Αθήνα

Μια ξεχωριστή ανακοίνωση επιφύλασσε ο Επιστημονικός Υπεύθυνος του Διαγωνισμού, Αναπληρωτής Καθηγητής Ηλίας Καπουτσής, ο οποίος ανακοίνωσε την ίδρυση και έναρξη του World ANT (WANT), ενός Παγκόσμιου Φοιτητικού Διαγωνισμού Διαπραγματεύσεων, ο οποίος θα κάνει πρεμιέρα το 2026, με στόχο να προσελκύσει φοιτητές από πανεπιστήμια από όλο τον κόσμο και να δημιουργήσει έναν διεθνή κόμβο διαπραγματευτικής αριστείας με έδρα την Αθήνα! Μπορείτε να παρακολουθήσετε τον Μεγάλο Τελικό του ANT 2025 στο κανάλι του ANT στην πλατφόρμα YouTube.

Η νικήτρια ομάδα του ΟΠΑ στον φετινό εθνικό διαγωνισμό

Η υιοθέτηση και ενσωμάτωση στις πολιτικές και τις δραστηριότητες της περιβαλλοντικών και κοινωνικών κριτηρίων και κριτηρίων διακυβέρνησης, των γνωστών πλέον κριτηρίων ESG, αποτελούν για την Πειραιώς στρατηγική προτεραιότητα στο πλαίσιο του κορυφαίου στόχου που έχει θέσει αναφορικά με τον ρόλο της στη βιώσιμη ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας. Τα κριτήρια ESG συνδυάζουν την ανάπτυξη και την οικονομική απόδοση με την κοινωνική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα και τις ισχυρές πρακτικές διακυβέρνησης. Η στρατηγική αυτή είναι ευθυγραμμισμένη με τη Συμφωνία του Παρισιού για το Κλίμα, τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των ΗΕ και τις

Η πράσινη τραπεζική λύση για βιώσιμους στόχους

Στρατηγική βιωσιμότητας με έμφαση στην κλιματική αλλαγή και την προστασία του περιβάλλοντος

Αρχές Υπεύθυνης Τραπεζικής των ΗΕ.

Η κλιματική αλλαγή και η προστασία του περιβάλλοντος αποτελούν βασικό πυλώνα των πολιτικών και των στόχων ESG και αντίστοιχα η Τράπεζα υλοποιεί συγκεκριμένες πολιτικές και στοχευμένες πρωτοβουλίες προσαρμοσμένες σε αυτούς τους στόχους. Στο πλαίσιο αυτό, η Πειραιώς προωθεί «πράσινες» πρωτοβουλίες, χρηματο-

δοτώντας έργα Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, μειώνει τις επιπτώσεις από τη λειτουργία της, εφαρμόζει πρακτικές «πράσινης» δανειοδότησης που ενισχύουν βιώσιμα επιχειρηματικά μοντέλα και σχέδια και ενισχύει την «πράσινη» και ενεργειακή μετάβαση των πελατών της.

Η στρατηγική του Ομίλου σε ό,τι αφορά στην κλιματική αλλαγή εστιάζει σε τέσσερα σημεία επιδιώκοντας να:

- Επιτύχει μηδενικές εκπομπές (net zero) από τη λειτουργία του μέσω της παρακολούθησης και της διαχείρισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεών της, των επενδύσεων σε λύσεις λειτουργικής αποδοτικότητας και της προμήθειας του 100% της ηλεκτρικής ενέργειας που απαιτείται για τη λειτουργία των κτιρίων της Τράπεζας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ).

- Διαμορφώσει το χαρτοφυλά-

κίο του σε χαρτοφυλάκιο μηδενικών εκπομπών άνθρακα έως το 2050, ή και νωρίτερα, εστιάζοντας την προσοχή σε τομείς υψηλής έντασης άνθρακα και με μετρήσιμη ευθυγράμμιση των δανειοδοτήσεων της Τράπεζας με λύσεις που προασπίζουν το κλίμα και το περιβάλλον.

- Παρέχει συμβουλές και υποστήριξη των πελατών στο πλαίσιο μετάβασης προς την ουδέτερη ως προς τον άνθρακα και με θετικές συνέπειες για το περιβάλλον οικονομία, προωθώντας την «πράσινη» οικονομία και χρηματοδοτώντας τόσο τη μετάβαση όσο και νέες τεχνολογίες και καινοτόμα επιχειρηματικά μοντέλα με πρωτοποριακές χρηματοπιστωτικές λύσεις.

- Διαχειρίζεται τον κλιματικό και φυσικό κίνδυνο, τόσο με την πλήρη ενσωμάτωσή τους στο Πλαίσιο Διαχείρισης Κινδύνων του Ομίλου όσο και με την παροχή υποστήριξης στους πελάτες αναφορικά με την προστασία των επιχειρήσεών τους από κινδύνους που σχετίζονται με το κλίμα, το περιβάλλον, την κοινωνία και τη διακυβέρνηση.

Για την επίτευξη των στόχων αυτών, ο Όμιλος έχει παρουσιάσει το επικαιροποιημένο Επιχειρηματικό του Σχέδιο για την περίοδο 2024-2026 και οι στόχοι του για το 2030 είναι να αυξηθεί:

α) Τη βιώσιμη χρηματοδότηση από τα €2,7 δισ. σε περισσότερα από €10 δισ. Ειδικότερα, έως το 2026, ο Όμιλος σχεδιάζει να αυξήσει τις επενδύσεις του στη βιώσιμη τραπεζική σε περίπου €3,1 δισ.

β) Την «πράσινη» χρηματοδότηση σε περισσότερα από €5 δισ. και γ) τα υπό διαχείριση βιώσιμα στοιχεία ενεργητικού σε περισσότερα από €1,5 δισ.

Ειδικές δράσεις έχει αναλάβει η Πειραιώς και σε ό,τι αφορά την προστασία της Βιοποικιλότητας. Μέσω κατάλληλης επιστημονικής μεθοδολογίας η οποία βασίζεται σε υπάρχουσες βάσεις δεδομένων αξιολογεί τις επιπτώσεις των χρηματοδοτήσεών της στη βιοποικιλότητα, τις επιπτώσεις τους σε χερσαία και υδατικά οικοσυστήματα καθώς και την αποφυγή απώλειας της βιοποικιλότητας λόγω των χρηματοδοτήσεων σε έργα ΑΠΕ.

Υπολογίστε το ανθρακικό σας αποτύπωμα

Δίνοντας έμφαση στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα, η Πειραιώς προσφέρει το καινοτόμο εργαλείο «Υπολογιστής Ανθρακικού Αποτυπώματος». Για πρώτη φορά στην ελληνική αγορά, όλοι μπορούν να ενημερωθούν για το ανθρακικό αποτύπωμα που αντιστοιχεί στα προϊόντα και τις υπηρεσίες που καταναλώνουν, να συγκρίνουν δεδομένα από προηγούμενους μήνες και,

επιπλέον, να λαμβάνουν συμβουλές και ενημερωτικά μηνύματα με πρακτικές για τη μείωσή του. Η κατανόηση του ενεργειακού αποτυπώματος θα βοηθήσει στην επιλογή πιο βιώσιμων συμπεριφορών και, κατά συνέπεια, στη μείωση του αντίκτυπου στο περιβάλλον. Μέσω μιας μοναδικής καθημερινής εμπειρίας διαδικτυακής τραπεζικής υπηρεσίας, ο «Υπολογιστής Ανθρακι-

κού Αποτυπώματος» εξυπηρετεί την επιλογή πιο βιώσιμων περιβαλλοντικών συμπεριφορών.

Η υπηρεσία «Μετρητής Ανθρακικού Αποτυπώματος» παρέχεται μέσω της Πειραιώς e-banking και της εφαρμογής της Πειραιώς, σε συνεργασία με τη Visa, και είναι διαθέσιμη δωρεάν στους κατόχους των Bank's Debit, Credit and Prepaid καρτών.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Κατανοώντας
την Πολιτική Δασμών
του Ντόναλντ Τραμπ

Το αδιάκοπο εκκρεμές της επιβολής δασμών και αργότερα αναβολής εφαρμογής τους από την κυβέρνηση Τραμπ έχει προκαλέσει μεγάλες αναταραχές και αβεβαιότητα στο παγκόσμιο εμπορικό σύστημα. Το μόνο σίγουρο είναι ότι το αφήγημα

της παγκοσμιοποίησης και η εποχή του εμπορικού φιλελευθερισμού, κομβικά στοιχεία των παγκόσμιων εμπορικών σχέσεων και διαδράσεων τις τελευταίες δεκαετίες, έχουν πληγεί ανεπανόρθωτα. Βρισκόμαστε, άραγε, μπροστά σε μια αλλαγή παραδείγματος και μια ευρύτερη αναδιάρθρωση του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος ή ο (νεο-)προστατευτισμός είναι ένα παροδικό φαινόμενο με ημερομηνία λήξης την ολοκλήρωση της προεδρικής θητείας του Ντόναλντ Τραμπ;

Η απάντηση στο ερώτημα αυτό προφανώς θα εξαρτηθεί από την απήχηση των συγκεκριμένων ιδεών και την υιοθέτηση αντίστοιχων πολιτικών από άλλους μείζονες οικονομικούς δρώντες. Το μόνο σίγουρο είναι ότι οι ΗΠΑ επιχειρούν να ξαναγράψουν τους κανόνες του παιχνιδιού κατά το δοκούν. Αρκεί να θυμίσουμε ότι το βαλλόμενο πανταχόθεν μεταπολεμικό πλαίσιο οργάνωσης του διεθνούς εμπορίου είναι κυρίως αγγλοσαξονικό προϊόν, με τον υπόλοιπο κόσμο να συμπλέει με τις ΗΠΑ ως τον οικονομικό και πολιτικό ηγεμόνα της Δύσης. Στις πρώτες δεκαετίες μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, οι ΗΠΑ διαθέτουν την πιο ανταγωνιστική και καινοτόμα οικονομία και καρπώνονται τα οφέλη της απελευθέρωσης των αγορών. Ωστόσο, όσο αναδύονται ανταγωνιστές, στην Ευρώπη και την Άπω Ανατολή, τόσο συρρικνώνεται ο εμπορικός ρόλος των ΗΠΑ και εκφράζονται οι πρώτες εγχώριες αντιδράσεις για την έλλειψη προστασίας προς τους αμερικανούς παραγωγούς. Η Κίνα του σήμερα είναι η Ιαπωνία και οι «Ασιατικές τίγρεις» του 1980 και του 1990, με τις ΗΠΑ να βρίσκονται σε μια τροχιά διαρκούς χειροτέρευσης του εμπορικού τους ισοζυγίου αγαθών (αλλά όχι υπηρεσιών).

Έτσι προκύπτουν στο εσωτερικό της αμερικανικής κοινωνίας ομάδες πίεσης που αμφισβητούν τα οφέλη του ελεύθερου εμπορίου για τις ΗΠΑ και καλούν σε μια αναθεώρηση των ισχυόντων κανόνων. Ο πρόεδρος Τραμπ έρχεται να εκφράσει – και να δελεάσει – πολιτικά τις δυνάμεις αυτές, επιχειρώντας αυτή την επιστροφή σε πολιτικές προστατευτισμού περασμένων δεκαετιών, αν όχι αιώνων. Οι αναλύσεις που ακολουθούν φωτίζουν επιμέρους πτυχές της δασμολογικής πολιτικής του, συζητώντας το ευρύτερο φάσμα των επιπτώσεών τους σε εθνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο.

**ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ**

**ΣΠΥΡΟΣ
ΜΠΛΑΒΟΥΚΟΣ,**

Καθηγητής του Τμήματος
Διεθνών και Ευρωπαϊκών
Οικονομικών Σπουδών
του ΟΠΑ και Επικεφαλής
Ευρωπαϊκού Προγράμματος
Αριάν Κοντέλλη του
Ελληνικού Ιδρύματος
Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής
Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)

Οι επιπτώσεις των δασμών στον πληθωρισμό και την οικονομική δραστηριότητα έχουν μελετηθεί

εκτενώς, ωστόσο η συζήτηση για τα καθαρά τους αποτελέσματα παραμένει ανοιχτή - ιδίως υπό το φως των αμερικανικών δασμολογικών πολιτικών που ανακοινώθηκαν το 2025. Η κυρίαρχη Νεοκεϋνσιανή βιβλιογραφία τείνει να μοντελοποιεί τους δασμούς ως βραχυπρόθεσμα σοκ ζήτησης, παραμελώντας συχνά τις επιπτώσεις τους στις τιμές παραγωγού και στο κόστος παραγωγής. Αντίθετα, τα παραδοσιακά υποδείγματα του διεθνούς εμπορίου επικεντρώνονται κυρίως στις μακροχρόνιες επιδράσεις στην ευημερία. Αυτές οι προσεγγίσεις παραβλέπουν τόσο το βραχυπρόθεσμο κανάλι της ζήτησης όσο και τις δυναμικές προσαρμογές που καθοδηγούνται από την προσδοκώμενη μελλοντική συμπεριφορά των τιμών και των συναλλαγματικών ισοτιμιών στη γενική ισορροπία.

Σε πρόσφατη μελέτη, οι οικονομολόγοι **Sebnem Kalemli-Özcan, Can Soylu** και **Muhammed A. Yildirim**, από τα πανεπιστήμια Brown και Harvard, θέτουν τρία κρίσιμα ερευνητικά ερωτήματα: (i) Ποιοι είναι οι κύριοι μηχανισμοί μέσω των οποίων οι δασμοί επηρεάζουν τον πληθωρισμό, την παραγωγή και άλλα μακροοικονομικά μεγέθη, όπως τα εμπορικά ελλείμματα και την απασχόληση; (ii) Είναι δυνατόν οι δασμοί να προκαλούν ταυτόχρονα πληθωριστικές πιέσεις και ύφεση βραχυπρόθεσμα; Ποιοι είναι οι ρόλοι της νομισματικής πολιτικής, της προσαρμογής της συναλλαγματικής ισοτιμίας και των πληθωριστικών προσδοκιών στη διαμόρφωση αυτών των αποτελεσμάτων; (iii) Πώς επηρεάζουν τα διεθνή δίκτυα παραγωγής τις απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα;

Για να απαντήσουν στα ερωτήματα, οι συγγραφείς ανέπτυξαν ένα καινοτόμο πλαίσιο βασισμένο σε ένα υπόδειγμα ανοικτής οικονομίας της Νέας Κεϋνσιανής προσέγγισης, το οποίο ενσωματώνει διεθνή δίκτυα παραγωγής, τομεακές ετερογένειες στις ακαμψίες των τιμών και στρεβλώσεις στο εμπόριο. Στη συνέχεια, ανέλυσαν τις οικονομικές επιπτώσεις των εμπορικών διαταραχών (trade shocks) μέσω διακριτών διαύλων. Τα τρία ευρύτερα κανάλια είναι: (i) ανακατανομή της ζήτησης μεταξύ εγχώριων και ξένων αγαθών, (ii) ενδογενείς αντιδρά-

Οι δασμοί ως διαταραχές ζήτησης και προσφοράς

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΒΕΛΛΑ**,
Επικουρής Καθηγήτριας
του Τμήματος Διεθνών
και Ευρωπαϊκών
Οικονομικών Σπουδών
του ΟΠΑ
και Ερευνήτριας του
Ελληνικού Ιδρύματος
Ευρωπαϊκής και
Εξωτερικής Πολιτικής
(ΕΛΙΑΜΕΠ)

Τα συμπεράσματα μελέτης τριών οικονομολόγων από τα πανεπιστήμια Brown και Harvard

σεις της νομισματικής πολιτικής – δυνητικά ασύμμετρες – που προκύπτουν από το παγκόσμιο πλαίσιο γενικής ισορροπίας του υποδείγματος, σε αντίθεση με τα τυπικά υποδείγματα δύο χωρών, και (iii) προσαρμογή της συναλλαγματικής ισοτιμίας, η οποία επίσης μπορεί να είναι ασύμμετρη μεταξύ εμπορικών εταίρων. Επιπλέον, μπορεί να γίνει περαιτέρω εξειδίκευση στα εξής επτά κανάλια: (i) Υπάρχει άμεση επίδραση στις τιμές καταναλωτή. (ii) Υπάρχει επίσης άμεση επίδραση στο οριακό κόστος των παραγωγών. (iii) Οι δασμοί μειώνουν έμμεσα την τρέχουσα συνολική ζήτηση, καθώς οι υψηλότερες τιμές περιορίζουν τη ζήτηση παρουσία μιας κεντρικής τράπεζας με στόχο την τυχασευσή του πληθωρισμού. (iv) Οι διεθνείς κεφαλαιακές ροές επιτρέπουν την ανατίμηση της συ-

ναλλαγματικής ισοτιμίας στη χώρα που επιβάλλει τους δασμούς, καθώς η ζήτηση μετατοπίζεται από τα ξένα στα εγχώρια αγαθά, αντισταθμίζοντας μερικώς τις πληθωριστικές πιέσεις. Ωστόσο, ο βαθμός αυτής της αντιστάθμισης – και γενικότερα η προσαρμογή της συναλλαγματικής ισοτιμίας – εξαρτάται από τις ενδογενείς αντιδράσεις της νομισματικής πολιτικής τόσο στη χώρα που επιβάλλει τους δασμούς όσο και σε αυτή που πλήττεται από αυτούς. (v) Οι οικονομικοί δρώντες προσαρμόζουν ενδογενώς τις προσδοκίες τους για τον πληθωρισμό ως απάντηση στους δασμούς, γεγονός που αυξάνει τον τρέχοντα πληθωρισμό. (vi) Η ετερογένεια ανά χώρα και τομέα στην ακαμψία των τιμών ασκεί πτωτική πίεση στις συνολικές τιμές λόγω της άνισης μετάδοσης

των σοκ μεταξύ των οικονομικών τομέων. (vii) Η διάχυση μέσω του παραγωγικού δικτύου εξαρτάται από τις διασυνδέσεις μεταξύ εισροών και εκροών.

Ένα από τα βασικά ευρήματα της μελέτης είναι ότι οι δασμοί λειτουργούν ταυτόχρονα ως διαταραχές (shocks) ζήτησης και προσφοράς. Αυτό οδηγεί σε ενδογενή κατακερματισμό μέσω αλλαγών στις εμπορικές και παραγωγικές συνδέσεις. Οι επιπτώσεις αυτές επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα της νομισματικής πολιτικής, καθώς οι παραδοσιακοί μηχανισμοί μετάδοσης ενδέχεται να εξασθενούν ή να ενισχύονται ανάλογα με τη δομή των διεθνών δικτύων. Οι συγγραφείς δείχνουν ότι η καθαρή επίδραση των δασμών στον εγχώριο πληθωρισμό, την παραγωγή, την απασχόληση και το δολάριο εξαρτάται από την ενδογενή αντίδραση της νομισματικής πολιτικής τόσο στις χώρες που επιβάλλουν όσο και σε εκείνες που εκτίθενται στους δασμούς.

Οι προβλέψεις

Το εν λόγω υπόδειγμα προβλέπει μείωση της παραγωγής στις ΗΠΑ κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες, αύξηση του πληθωρισμού κατά 0,8 ποσοστιαίες μονάδες και ανατίμηση του δολαρίου κατά 4,8% ως απάντηση σε έναν εμπορικό πόλεμο ανταπόδοσης που συνδέεται με τους δασμούς που ανακοινώθηκαν την «Ημέρα της Απελευθέρωσης», στις 2 Απριλίου. Οι απειλές επιβολής δασμών, ακόμη και χωρίς την πραγματική εφαρμογή τους, αποδεικνύονται αυτοκαταστροφικές – οδηγούν σε ανατίμηση του δολαρίου κατά 4,1%, αποπληθωρισμό 0,6% και μείωση της παραγωγής κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες, καθώς οι οικονομικοί παράγοντες επαναπροσδιορίζουν τις αποφασίσεις τους αναμένοντας μελλοντικές στρεβλώσεις. Το δολάριο ανατιμάται λιγότερο ή ακόμη και υποτιμάται σε περιπτώσεις ανταπόδοσης, απειλών δασμών και αυξημένης παγκόσμιας αβεβαιότητας.

Η ανάγκη για συντονισμό μεταξύ νομισματικής και εμπορικής πολιτικής καθίσταται όλο και πιο επιτακτική. Η προαναφερθείσα μελέτη προσφέρει πολύτιμες γνώσεις για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τους οικονομολόγους που επιδιώκουν να κατανοήσουν και να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας.

Οι απειλές επιβολής δασμών, ακόμη και χωρίς την πραγματική εφαρμογή τους, αποδεικνύονται αυτοκαταστροφικές - οδηγούν σε ανατίμηση του δολαρίου κατά 4,1%, αποπληθωρισμό 0,6% και μείωση της παραγωγής κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες

Ο Κλωντ Φρεντερίκ Μπαστιά (1801-1850) ήταν γάλλος πολιτικός και οικονομολόγος, γνωστός για την υπεράσπιση των φιλελεύθερων ιδεών. Δυστυχώς, πέθανε το 1850 και έτσι δεν είχε τη μεγάλη τύχη να ζήσει την εποχή της διακυβέρνησης του Ντόναλντ Τραμπ και να απολαύσει τις απεριόριστες προοπτικές ανάπτυξης που ανοίγονται με την επιβολή δασμών. Ωστόσο, κάπως παραδόξως του είχε γράψει από τότε μια επιστολή την οποία τιτλοφορούσε «Για την απαγόρευση χρήσης του δεξιού χεριού (αναφορά στον Βασιλέα)» και στην οποία ανέφερε χαρακτηριστικά:

«**Εκλαμπρότατε, παρατηρούμε τους υπερασπιστές του ελεύθερου εμπορίου να διαδίδουν ξεδιάντροπα την παράλογη θεωρία τους. [...] Εύλογα λοιπόν αισθανόμαστε έντονη ανησυχία για το μέλλον της εργασίας. Η επιτροπή που τιμήσατε με την εμπιστοσύνη σας επιλήφθηκε του σοβαρότατου αυτού ζητήματος και αναζήτησε προτάσεις πολιτικής που θα σας επιτρέψουν να προστατέψετε την απασχόληση στη χώρα μας. Σας προτείνει λοιπόν να απαγορεύσετε στους πιστούς υπηκόους σας τη χρήση του δεξιού χεριού.**

Εκλαμπρότατε, σας εκλιπαρούμε να μη θεωρήσετε πως προτείνουμε ελαφρά τη καρδιά ένα τέτοιο μέτρο το οποίο, ναι το γνωρίζουμε, μπορεί εκ πρώτης όψεως να φαίνεται κάπως παράξενο. Η αποτελεσματικότητα αυτού του μέτρου είναι αδιαμφισβήτητη καθώς είναι πολύ πιο δύσκολο να εκτελέσεις με το αριστερό σου χέρι εργασίες που είχες συνηθίσει να κάνεις με το δεξί. Θα πεισθείτε επ' αυτού, εκλαμπρότατε, αν καταδεχθείτε να δοκιμάσετε την πρότασή μας σε κάποια δραστηριότητα που σας είναι οικεία: π.χ. στο ανακάτεμα της τράπουλας. Ας φανταστούμε τώρα, όλων των ειδών τους εργάτες να αναγκάζονται να εργαστούν αξιοποιώντας μόνο το αριστερό τους χέρι. Φανταστείτε, εκλαμπρότατε, τον τεράστιο αριθμό αριστερών εργατικών χεριών που θα χρειαστούν για να διατηρήσουμε το σημερινό επίπεδο κατανάλωσης. Μια τόσο σαρωτική αύξηση της ζήτησης για εργατικά χέρια θα οδηγήσει σίγουρα σε αύξηση της

Η επιστολή του Φρεντερίκ Μπαστιά στον Τραμπ

Τι έγραφε ο γάλλος πολιτικός και οικονομολόγος (1801-1850) στον τωρινό ένοικο του Λευκού Οίκου

Του **ΠΑΝΤΕΛΗ ΚΑΜΜΑ**, Αναπληρωτή Καθηγητή του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών του ΟΠΑ

απασχόλησης και σε σαρωτική αύξηση των μισθών! Και ιδού! Η φτώχεια θα εξαφανιστεί από τη χώρα ως διά μαγείας!».

Φαίνεται πως ο Ντόναλντ Τραμπ διάβασε με προσοχή την επιστολή του Μπαστιά, αλλά ίσως δεν διέκρινε το λεπτό ειρωνικό της ύψος και έτσι αποφάσισε να την εφαρμόσει κατά γράμμα. Γιατί, τελικά, τι άλλο είναι η επιβολή δασμών αν όχι μια απόφαση που ισοδυναμεί με την απαγόρευση χρήσης του δεξιού χεριού σε μια οικονομία; Είναι, δηλαδή, μια νομοθετική ρύθμιση που υποχρεώνει την οικονομία να παράγει με έναν πιο δύσκολο τρόπο και τελικά να δεσμεύει πόρους στην παραγωγή αγαθών που θα μπορούσε να εισάγει πολύ πιο οικονομικά από το εξωτερικό. «Ναι, αλλά οι δασμοί θα ενισχύσουν την απασχόληση στο εσωτερικό της οικονομίας» υποστηρίζουν οι οπαδοί του Τραμπ. Σωστό,

απαντά ο Μπαστιά – όμως με την ίδια ακριβώς λογική, και η απαγόρευση χρήσης του δεξιού χεριού θα αύξανε θεαματικά την εγχώρια απασχόληση. Γιατί λοιπόν δεν προτείνουμε και δεν εφαρμόζουμε αυτήν την ακόμα πιο ριζοσπαστική λύση;

Το διεθνές εμπόριο

Η επικρατούσα άποψη μεταξύ των οικονομολόγων είναι ότι το διεθνές εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών είναι αμοιβαία επωφελές για όλες τις χώρες που συμμετέχουν σε αυτό. Όπως συχνά λέγεται, το διεθνές εμπόριο δεν είναι ένα παίγνιο μηδενικού αθροίσματος – όπου το κέρδος του ενός ισοδυναμεί με την απώλεια του άλλου – αλλά ένα παίγνιο θετικού αθροίσματος, δηλαδή μια διαδικασία μέσω της οποίας όλοι οι εμπλεκόμενοι κερδίζουν. Αυτό συμβαίνει επειδή οι διεθνείς εμπορικές σχέ-

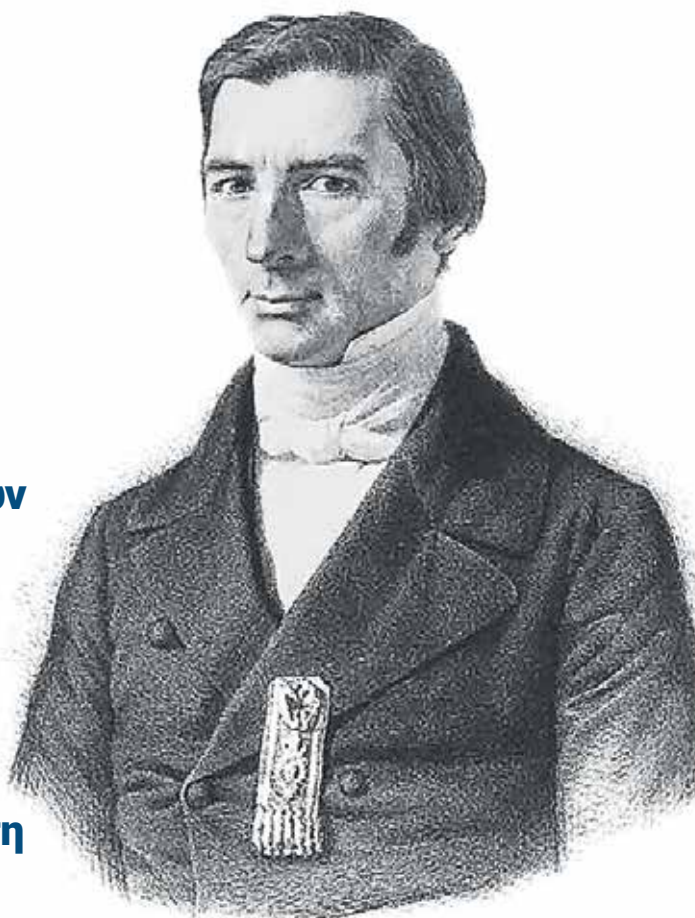
σεις επιτρέπουν σε κάθε χώρα να εξειδικευτεί στην παραγωγή των αγαθών που μπορεί να παράγει πιο αποτελεσματικά. Με άλλα λόγια, της δίνουν τη δυνατότητα να παράγει «χρησιμοποιώντας το δεξί της χέρι» – για να επανέλθουμε στο παράδειγμα του Μπαστιά. Αυτό μπορεί να συμβεί επειδή η χώρα πλέον εισάγει τα αγαθά που δεν είναι σε θέση να παράγει τόσο αποτελεσματικά. Δηλαδή, μέσω του διεθνούς εμπορίου, οι χώρες απαλλάσσονται από την υποχρέωση να παράγουν το σύνολο των αγαθών που καταναλώνουν και έτσι μπορούν να κατευθύνουν τους πόρους τους στις πιο αποδοτικές και συμφέρουσες δραστηριότητες. Το τελικό αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας είναι η καλύτερη δυνατή αξιοποίηση των παραγωγικών συντελεστών στο εσωτερικό της κάθε οικονομίας και τελικά η βελτίωση του επιπέδου ευημερίας των ανθρώπων.

Οι ζημιωμένοι

Αν όμως αυτή είναι η πραγματικότητα, γιατί υπάρχουν τόσο πολλοί που εναντιώνονται στο ελεύθερο διεθνές εμπόριο, και όχι μόνο σήμερα αλλά από την εποχή του Κλωντ Φρεντερίκ Μπαστιά; Οφείλουμε πάντοτε να αναγνωρίζουμε ότι το διεθνές εμπόριο, αν και συνολικά ωφέλιμο, ζημιώνει συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες στο εσωτερικό της κάθε χώρας. Πρόκειται συνήθως για επιχειρηματίες και εργαζομένους που πριν από την έναρξη των διεθνών εμπορικών συναλλαγών, δραστηριοποιούνταν σε τομείς παραγωγής αγαθών τα οποία η χώρα επέλεξε στη συνέχεια να εισάγει. Οι ομάδες αυτές ζημιώνονται από το διεθνές εμπόριο και ως εκ τούτου ζητούν πολιτικές που να το περιορίζουν – συνήθως δασμολογική προστασία. Αυτό είναι κατά βάση το πολιτικό ακροατήριο του Ντόναλντ Τραμπ και του συνθήματος *Make America Great Again* (MAGA) στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής σήμερα. Αυτό ήταν επίσης το ακροατήριο στο οποίο προσπαθούσε να απαντήσει ο Κλωντ Φρεντερίκ Μπαστιά – αλλά και η οικονομική επιστήμη συνολικότερα – ήδη από τις αρχές του 19ου αιώνα. Χωρίς λαμπρά αποτελέσματα, θα προσέθετε κάποιος κακοπροαίρετος, αξιολογώντας τη διεθνή κατάσταση δύο αιώνες μετά.

«Εκλαμπρότατε, η επιτροπή (...) αναζήτησε προτάσεις που θα σας επιτρέψουν να προστατέψετε την απασχόληση στη χώρα μας. Σας προτείνει λοιπόν να απαγορεύσετε στους πιστούς υπηκόους σας τη χρήση του δεξιού χεριού»

Η επιβολή δασμών υπό το πρίσμα του ΠΟΕ

Η απόφαση του προέδρου Τραμπ για την επιβολή μονομερώς δασμών σε μια σειρά προϊόντων παραβιάζει θεμελιώδεις κανόνες των Συμφωνιών του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ), ενώ οι προβλεπόμενες εξαιρετικές ρυθμίσεις υπόκεινται σε αυστηρές προϋποθέσεις και ερμηνεύονται συσταλτικά. Ωστόσο, για μια ακόμα φορά αναδεικνύεται η αδυναμία του διεθνούς θεσμικού πλαισίου να αποτρέψει και πολύ περισσότερο να θεραπεύσει την προσβολή των θεμελιών της μεταπολεμικής διεθνούς εμπορικής τάξης.

1. Επί της συμβατότητας της μονομερούς επιβολής-αύξης δασμών με τις θεμελιώδεις αρχές του ΠΟΕ

Μια από τις καταστατικές αρχές των συμφωνιών του ΠΟΕ αναφορικά με τους δασμούς είναι η υποχρέωση παγιοποίησής τους, ήτοι διατήρησής τους στο επίπεδο που συμφωνείται από τα συμβαλλόμενα μέρη και αποτυπώνεται στους αποκαλούμενους πίνακες δασμολογικών παραχωρήσεων και μη μονομερούς στη συνέχεια αύξησής τους. Περαιτέρω η δασμολογική μεταχείριση των αγαθών υπόκειται σε ορισμένους κανόνες που διασφαλίζουν την κατά το δυνατόν ισότιμη μεταχείριση των εισαγομένων αγαθών ανεξαρτήτως προελεύσεώς τους, όπως είναι ο κανόνας του μάλλον ευνοούμενου κράτους (most favoured nation treatment). Αποκλίσεις από τους προαναφερόμενους κανόνες επιτρέπονται, μεταξύ άλλων, στην περίπτωση των Τελωνειακών Ενώσεων (όπως είναι η εσωτερική αγορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης), των Ζωνών ελεύθερων συναλλαγών, των συμφωνιών με αναπτυσσόμενες χώρες, όταν έχει χορηγηθεί απαλλαγή (waiver) από την Υπουργική Συνδιάσκεψη κ.λπ. Προβλέπονται επίσης στις καλυπτόμενες Συμφωνίες του ΠΟΕ εξαιρέσεις από την εφαρμογή των κανόνων τους (κυρίως εξαιρέσεις ασφαλείας, κατά το άρθρο XXI της Γενικής Συμφωνίας

Γιατί οι κανόνες του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις σύγχρονες προκλήσεις

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΡΥΔΗ**, Καθηγητή Δικαίου ΕΕ του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών του ΟΠΑ

Δασμών και Εμπορίου – General Agreement on Tariffs and Trade, GATT) καθώς και η δυνατότητα λήψης μέτρων διασφάλισης, κατά το άρθρο XIX της GATT και τις σχετικές διατάξεις της Συμφωνίας για τα Μέτρα Διασφάλισης σε περίπτωση απρόβλεπτης και εξαιρετικά αιχμηρής αύξησης των εισαγωγών ορισμένων αγαθών από συγκεκριμένες μόνο χώρες, η οποία προκάλεσε ή απειλεί να προκαλέσει σημαντική ζημία στον εγχώριο κλάδο παραγωγής ομοειδών προϊόντων. Οι εν λόγω εξαιρετικές ρυθμίσεις έχουν ωστόσο ερμηνευθεί αυστηρά και συσταλτικά από το Όργανο Επίλυσης των Διαφορών του ΠΟΕ, που θα μπορούσαμε να το χαρακτηρίσουμε ως το πλέον αρμόδιο «Διεθνές Εμπορικό Δικαστήριο». Ως παραδείγματα από την πρακτική του Οργάνου αυτού αναφέρονται ενδεικτικά υποθέσεις που αφορούν παλαιότερες προσπάθειες επιβολής πρόσθετων δασμών από τις ΗΠΑ σε προϊόντα χάλυβα και αλουμινίου. Στις υποθέσεις αυτές τα βασικά υπερασπιστικά επιχειρήματα των ΗΠΑ ήταν ότι οι πρόσθετοι αυτοί δασμοί είχαν επιβληθεί για την προστασία των ουσιαστών συμφερόντων ασφαλείας της χώρας, λόγω της κεντρικής σημασίας του χάλυβα και του

αλουμινίου για την αμερικανική εθνική άμυνα. Επίσης προβλήθηκε και το επιχείρημα ότι τα επιβαλλόμενα μέτρα ήταν νόμιμα, επειδή η αύξηση των εισαγωγών των χαλυβουργικών προϊόντων έθετε σε σοβαρό κίνδυνο την εγχώρια βιομηχανία. Τα αρμόδια όργανα του ΠΟΕ, ωστόσο, ερμηνεύοντας συσταλτικά τις προαναφερόμενες εξαιρετικές διατάξεις της Συμφωνίας, απέρριψαν τα επιχειρήματα αυτά.

2. Η ανεπάρκεια και η αναποτελεσματικότητα του διεθνούς θεσμικού πλαισίου όχι μόνο δεν αποτρέπει, αλλά δύναται και να υποθάλπει τις μονομερείς παραβατικές εμπορικές πρακτικές

Η αυστηρή αντιμετώπιση των μονομερών παραβατικών πρακτικών, όπως είναι και η μονομερής αύξηση δασμών, δεν φαίνεται τελικά ικανή να αποκλείσει παρόμοιες πρακτικές, ιδίως όταν προβάλλεται η ανάγκη προστασίας της εγχώριας παραγωγής. Αντίθετα, η παράνομη σε κάθε περίπτωση αύξηση δασμών πυροδοτεί την επιβολή αντιμέτρων, χωρίς μάλιστα την αναγκαία προσφυγή στον Μηχανισμό Επίλυσης Διαφορών.

Η αρχική παραβατική συμπεριφορά εξελίσσεται σε εμπορικό πόλεμο δασμών που δεν φαίνεται να τερματίζεται παρά μόνο μέσω της οδού των διαπραγματεύσεων.

Ο εν εξελίξει εμπορικός πόλεμος δασμών μεταξύ ΗΠΑ, Κίνας και ΕΕ μαρτυρεί την ανεπάρκεια των κανόνων του ΠΟΕ να αποκλείσουν τις αιτίες εκδήλωσης των παραβατικών αυτών πρακτικών, αλλά και την αδυναμία του συστήματος επίλυσης των εμπορικών διαφορών του ΠΟΕ, το οποίο δεν φαίνεται να εγγυάται πλέον την έγκαιρη επίλυση των εμπορικών διαφορών και ιδίως την αποτελεσματική συμμόρφωση των κρατών στις αποφάσεις του. Οι κανόνες του ΠΟΕ είναι ουσιαστικά κανόνες χαλαροί και εύπλαστοι (soft law) που δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις σύγχρονες προκλήσεις. Οι μονομερείς εμπορικές πρακτικές έρχονται έτσι να καλύψουν το υφιστάμενο ρυθμιστικό κενό του διεθνούς εμπορικού συστήματος, το οποίο δεν έχει καταφέρει να ενσωματώσει κανόνες αναγκαίους για τη διασφάλιση συνθηκών δίκαιου εμπορίου, όπως είναι η αντιμετώπιση του «κοινωνικού ντάμπινγκ» (social dumping), των αντι-ανταγωνιστικών πρακτικών, των κρατικών επιδοτήσεων και της κλιματικής αλλαγής.

Οι προσπάθειες αναβάθμισης του μηχανισμού επίλυσης των διαφορών, προκειμένου να αποκτήσει στοιχεία δικαιοδοτικά, ανεξαρτησίας, αμεροληψίας και ταχύτητας στην επίλυση των διαφορών, έχουν ως όριο την κυριαρχία των κρατών (ιδίως των ισχυρών εμπορικών παικτών) που συνεπάγεται και την αδυναμία επιβολής και καταναγκασμού.

Υπό αυτές τις περιστάσεις προτάσσεται και πρέπει να προτάσσεται, ως το πλέον κατάλληλο μέσο επίλυσης των διεθνών εμπορικών διαφορών, η διαπραγμάτευση για την ανεύρεση της χρυσής ισορροπίας. Από τις τελευταίες εξελίξεις στο μέτωπο του εμπορικού πολέμου φαίνεται ότι είμαστε στον δρόμο της ανακωχής και του διαλόγου που δύναται να οδηγήσει εν τέλει στην άρση της διατάραξης των διεθνών εμπορικών συναλλαγών.

ΑΦΙΕΡΩΜΑ **Κατανοώντας την Πολιτική Δασμών του Τραμπ**

Το εμπόριο βρίσκεται σήμερα στο επίκεντρο της διεθνούς πολιτικής αντιπαράθεσης. Στις ΗΠΑ η συζήτηση γύρω από τα εμπορικά ελλείμματα έχει αποκτήσει έντονα πολιτικά χαρακτηριστικά, με τον Ντόναλντ Τραμπ να επιμένει πως η επιβολή υψηλών δασμών θα περιορίσει τα εμπορικά ελλείμματα που «προκαλούν οι Ξένοι». Πέρα από το ότι η αβεβαιότητα σχετικά με το ύψος και την πιθανή διάρκεια των δασμών επηρεάζει αρνητικά τις αγορές και τις επιχειρήσεις, αυτή η προσέγγιση παρουσιάζει δύο βασικές αδυναμίες.

Πρώτον, το εμπορικό έλλειμμα των ΗΠΑ δεν οφείλεται κυρίως στους «Ξένους», αλλά σε ενδογενείς παράγοντες όπως τα υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα και το υψηλό χρέος του ιδιωτικού και του δημοσίου τομέα που χρηματοδοτούνται από φτηνό εξωτερικό δανεισμό λόγω της μεγάλης ζήτησης για «ασφαλή» ομόλογα σε δολάρια. Παρόλο που οι πλεονασματικές χώρες επενδύουν σε περιουσιακά στοιχεία των ΗΠΑ, δεν «επιβάλλουν» το έλλειμμα. Οι ΗΠΑ είναι σε θέση να το περιορίσουν αυξάνοντας την εθνική αποταμίευση ή μειώνοντας τις δαπάνες τους. Δεύτερον, η επιβολή δασμών πιθανότατα δεν θα μειώσει το εμπορικό έλλειμμα, καθώς οι δασμοί μπορεί να κινητοποιήσουν αντισταθμιστικούς μηχανισμούς. Παρόλο που προς το παρόν η αβεβαιότητα προκαλεί υποτίμηση του δολαρίου, όταν αυξάνονται οι δασμοί μειώνονται οι εισαγωγές και κατά συνέπεια η ζήτηση για συνάλλαγμα, κάτι που μπορεί τελικά να οδηγήσει σε ανατίμηση του δολαρίου. Μια ανατίμηση θα κάνει τα αμερικανικά προϊόντα λιγότερο ανταγωνιστικά, αναιρώντας τα όποια οφέλη. Με άλλα λόγια, οι δασμοί δεν αντιμετωπίζουν τη ρίζα του προβλήματος και συχνά έχουν αντίθετες επιδράσεις. Ανεξάρτητα όμως από τις συνέπειες που θα έχει η πολιτική Τραμπ για την αμερικανική οικονομία, είναι ξεκάθαρο πως οδηγεί τη διεθνή οικονομία σε μια φάση μετάβασης αντίστοιχη με την κατάρρευση του Μπρέτον Γουντς πάνω από μισό αιώνα πριν. Οι ΗΠΑ είναι πια ένας «απρόθυμος» ηγέτης που δεν επιθυμεί να απορροφήσει τις πλεονασματικές αποταμιεύσεις του υπόλοιπου κόσμου υπερασπιζό-

Η πολιτική Τραμπ οδηγεί τη διεθνή οικονομία σε μια φάση μετάβασης αντίστοιχη με την κατάρρευση του Μπρέτον Γουντς πάνω από μισό αιώνα πριν

ASSOCIATED PRESS / ABE FOX

Η ευρωπαϊκή στιγμή της νέας παγκόσμιας αρχιτεκτονικής

Τι εμποδίζει την Ευρώπη να καλύψει το κενό που δημιουργούν ΗΠΑ και Κίνα και να αποτρέψει τον εμπορικό πόλεμο και την κατάρρευση της διεθνούς συνεργασίας

Της **ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ ΚΑΤΣΙΜΗ**, Καθηγήτριας του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών του ΟΠΑ

μενος το ελεύθερο εμπόριο και εκδίδοντας «ασφαλή» ομόλογα σε δολάριο. Η πολιτική προστατευτισμού του Τραμπ, η αδυναμία περιορισμού των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και η αμφισβήτηση των διεθνών θεσμών περιορίζουν πλέον τον ρόλο των ΗΠΑ στη διεθνή οικονομία. Παράλληλα, η Κίνα αναζητεί αγορές να διοχετεύσει μια πλεονάζουσα βιομηχανική παραγωγή που ο υπόλοιπος κόσμος δυσκολεύεται να απορροφήσει.

Μέσα σε αυτό το κενό αναδεικνύεται μια ιστορική ευκαιρία για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Η ΕΕ κατέχει το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό του παγκόσμιου ΑΕΠ μετά τις ΗΠΑ (περίπου 18%) και το δεύτερο αποθεματικό νόμισμα μετά το δολάριο καθώς και μια ενιαία αγορά μεγαλύτερη των ΗΠΑ. Διαθέτει ακόμη σημαντική εμπειρία στην αρχιτεκτονική υπερεθνικών θεσμών και την πολιτική βούληση να συνδέσει το εμπόριο με

κανόνες για το περιβάλλον, τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη φορολογία. Όμως η δυνατότητα της Ευρώπης να παίξει ηγετικό ρόλο στην παγκόσμια οικονομία υπονομεύεται από τρεις δομικές αδυναμίες: την απουσία κεντρικής δημοσιονομικής πολιτικής, τις ρηχές κεφαλαιαγορές και τη γεωπολιτική εξάρτηση. Αυτό σημαίνει πως για να μετατραπεί σε κύριο πυλώνα του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος, χρειάζεται βαθύτερη ολοκλήρωση.

Κοινό χρέος και κεντρικός προϋπολογισμός

Ένας μόνιμος κεντρικός προϋπολογισμός και η δυνατότητα έκδοσης κοινού χρέους θα σταθεροποιούσαν τις οικονομίες της Ευρωζώνης, θα δημιουργούσαν ένα νέο «ασφαλές» ομόλογο για την παγκόσμια οικονομία και θα χρηματοδοτούσαν επενδύσεις σε πράσινες τεχνολογίες, άμυνα και τεχνητή νοημοσύνη. Πάνω από το 70% της χρηματο-

δότησης των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων προέρχεται ακόμη από τράπεζες ενώ στις ΗΠΑ το αντίστοιχο ποσοστό είναι κάτω από 30%. Με βαθιές, ενοποιημένες κεφαλαιαγορές, το ευρώ θα αποκτήσει τη ρευστότητα και το βάθος που χρειάζεται για να ανταγωνιστεί το δολάριο ως παγκόσμιο νόμισμα. Σε αυτό το πλαίσιο το Ταμείο Ανάκαμψης μπορεί να μετεξελιχθεί σε εργαλείο κοινού χρέους.

Ο πόλεμος στην Ουκρανία και η ενεργειακή κρίση ανέδειξαν τη σημασία της ασφάλειας και της ενεργειακής επάρκειας. Απαιτείται ένα ενισχυμένο Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας για να μειωθεί η εξάρτηση της Ευρώπης από τις αμερικανικές τεχνολογίες στον χώρο της άμυνας και μια πραγματικά ενιαία αγορά ενέργειας στο πνεύμα της έκθεσης Ντράγκι. Η διεθνής οικονομική τάξη χαρακτηρίζεται από μια ασυμμετρία. Τα κράτη με ελλείμματα οφείλουν να τα διορθώνουν, ενώ τα κράτη με πλεονάσματα συνεχίζουν να συσσωρεύουν. Σε επίπεδο Ευρωζώνης η ασυμμετρία αυτή άρχισε να αμφισβητείται μετά την κρίση χρέους με τη θέσπιση μηχανισμών διόρθωσης χρόνιων εμπορικών πλεονασμάτων. Το μέγεθος της ενιαίας αγοράς δίνει στην ΕΕ τη διαπραγματευτική δύναμη να προωθήσει παρόμοιες πολιτικές σε διεθνές επίπεδο. Επιπλέον η Ευρώπη μπορεί να συνδυάσει το ελεύθερο εμπόριο με την προώθηση διεθνών κανόνων για το περιβάλλον, τη δημόσια υγεία και τον φορολογικό ανταγωνισμό.

Η ιστορία προσφέρει σπάνια παράθυρα όπου η πολιτική βούληση μπορεί να ανασχεδιάσει τους διεθνείς κανόνες. Σήμερα, με τις ΗΠΑ να αναδιπλώνονται και την Κίνα να διεκδικεί ρόλο παγκόσμιας δύναμης χωρίς τους απαραίτητους θεσμούς και διαφάνεια, η ΕΕ έχει τη δυνατότητα και την ευθύνη να γεφυρώσει το κενό. Δυστυχώς, η ισχυροποίηση αντιευρωπαϊκών κομμάτων σε πολλές χώρες και η πολιτική αδυναμία των ηγετών στις δύο ισχυρότερες οικονομίες της ΕΕ δεν διευκολύνουν τις γενναίες μεταρρυθμίσεις που απαιτούνται. Όμως η ευρωπαϊκή ενοποίηση ξεκίνησε για να αποτρέψει τον πόλεμο. Οφείλει τώρα να εξελιχθεί για να αποτρέψει τον εμπορικό πόλεμο και την κατάρρευση της διεθνούς συνεργασίας σε θέματα ζωτικής σημασίας για την επιβίωση του πλανήτη.

ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ

Οι πραγματικοί κίνδυνοι των δασμών του Τραμπ

Ενα στοίχημα υψηλού κινδύνου με σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες τόσο για την αμερικανική όσο και για την παγκόσμια οικονομία

Η πρόσφατη αύξηση των δασμών που επέβαλαν οι ΗΠΑ υπό τον πρόεδρο Ντόναλντ Τραμπ έχει αλλάξει το παγκόσμιο εμπορικό τοπίο. Η πολιτική αυτή, που αποσκοπεί στη διόρθωση των ανισορροπιών (όπως τις αντιλαμβάνεται η ηγεσία των ΗΠΑ) και στην αναζωογόνηση της αμερικανικής οικονομίας, αποτελεί ένα στοίχημα υψηλού κινδύνου με σημαντικές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες τόσο για την αμερικανική όσο και για την παγκόσμια οικονομία.

Η στρατηγική της κυβέρνησης Τραμπ, η οποία πλαισιώνεται από την ατζέντα με τίτλο «*Make America Great and Safe Again*», αποσκοπεί στην αναζωογόνηση των παραδοσιακών βιομηχανιών (κυρίως στον κλάδο της μεταποίησης), στη δημιουργία εγχώριων θέσεων εργασίας και στην τόνωση της ζήτησης για αμερικανικά προϊόντα.

Οι δασμοί αποτελούν κεντρικό εργαλείο αυτής της προσέγγισης, δεδομένης της αντίληψης περί περιορισμένης δυνατότητας των συμβατικών οικονομικών μέτρων, όπως οι φορολογικές περικοπές και οι δαπάνες για υποδομές. Ο στόχος είναι να εδραιωθεί η ηγετική θέση των ΗΠΑ στην παγκόσμια οικονομία. Ωστόσο, αυτή η στρατηγική της «αμοιβαίας δικαιοσύνης» (*Reciprocal Justice Strategy*), τυφλή απέναντι στις πολύπλοκες οικονομικές πραγματικότητες και τις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού, έχει ήδη εξαπολύσει αρνητικές διαταραχές της προσφοράς, διόγκωσε την επιβάρυνση των καταναλωτών και προκάλεσε ήδη ανταποδοτικούς δασμούς από τους κύριους εμπορικούς εταίρους.

Το «αίσθημα αδικίας» στο εμπόριο

Στο επίκεντρο της πολιτικής της κυβέρνησης βρίσκεται η πεποίθηση ότι οι ΗΠΑ αντιμετωπίζουν ένα αθέμιτο μειονέκτημα στο παγκόσμιο εμπόριο,

Της **ΦΟΙΒΗΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΗ**, Καθηγήτριας του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών του ΟΠΑ και του Πανεπιστημίου του Cambridge, Προέδρου του Παγκόσμιου Συμβουλίου Ενώσεων Οικονομολόγων Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων και Προέδρου του Παγκόσμιου Κλίματος του Δικτύου Ανάπτυξης του ΟΗΕ

ιδίως έναντι βασικών εταίρων όπως η Ευρώπη και η Κίνα. Πέρα από τις απλές δασμολογικές «ανισότητες», η διοίκηση Τραμπ υπογράμμισε πολύπλοκα μη δασμολογικά εμπόδια: ρυθμιστικά εμπόδια, στοχευμένες επιδοτήσεις, βιομηχανικές πολιτικές και υποτιθέμενη χειραγώγηση του νομίσματος.

Η δυναμική του εμπορίου με την Ευρωπαϊκή Ένωση απεικονίζει αυτή την εκλαμβανόμενη ανισορροπία. Ενώ οι μέσοι δασμοί της ΕΕ μπορεί να φαίνονται χαμηλοί, κρίσιμοι τομείς όπως οι εξαγωγές αυτοκινήτων παρουσιάζουν υψηλότερους φραγμούς. Για παράδειγμα, η ΕΕ επιβάλλει δασμό 10% στα εισαγόμενα αυτοκίνητα, σε σύγκριση με τον αντίστοιχο δασμό των ΗΠΑ που είναι 2,5%. Οι γεωργικές εξαγωγές προς την ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων του κρέατος, των γαλακτοκομικών προϊόντων και της ζάχαρης, αντιμετωπίζουν επίσης σημαντικούς δασμούς και αυστηρούς ρυθμιστικούς ελέγχους.

Λιγότερο ορατοί, μη δασμολογικοί φραγμοί με τη μορφή κρατικών επιδοτήσεων, χειραγώγησης του νομίσματος, τελωνειακής γραφειοκρατίας και κανονιστικών απαιτήσεων ασφαλείας, περιπλέκουν την πρόσβαση των ΗΠΑ στην αγορά και αποτελούν συχνά αντικείμενο διαφορών στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ).

Η μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε για τον καθορισμό των νέων δασμολογικών επιπέδων προκάλεσε σημαντικές επικρίσεις. Απομακρυνόμενη από τις παραδοσιακές εμπορικές μετρήσεις, η διοίκηση υιοθέτησε την αρχή της «αμοιβαίας δικαιοσύνης». Η προσέγγιση αυτή υπολόγισε το «εμπορικό μειονέκτημα» μιας χώρας – το εμπορικό έλλειμμα ως ποσοστό των συνολικών εισαγωγών – και καθόρισε τους δασμούς περίπου στο μισό του ποσοστού αυτού.

Αν και φαινομενικά απλή, αυτή η ad hoc μέθοδος στερείται θεωρητικού υποβάθρου και δεν λαμβάνει υπόψη

Αν και φαινομενικά απλή, αυτή η ad hoc μέθοδος στερείται θεωρητικού υποβάθρου και δεν λαμβάνει υπόψη τις βαθύτερες διαρθρωτικές διαφορές μεταξύ των οικονομιών και τη λειτουργία των παγκόσμιων αλυσίδων εφοδιασμού.

τις βαθύτερες διαρθρωτικές διαφορές μεταξύ των οικονομιών και τη λειτουργία των παγκόσμιων αλυσίδων εφοδιασμού.

Αρνητική διαταραχή στην προσφορά

Οικονομικά, οι δασμοί λειτουργούν ως μια αρνητική διαταραχή στην προσφορά, αυξάνοντας το κόστος εισροών για τους εγχώριους παραγωγούς που εξαρτώνται από εισαγόμενα υλικά. Τομείς από την παραγωγή τροφίμων έως την κατασκευή ηλεκτρονικών ειδών αντιμετώπισαν αυξανόμενο κόστος, επηρεάζοντας τις τιμές καταναλωτή και τη ζήτηση. Οι βιομηχανίες που είναι ενσωματωμένες σε διεθνείς αλυσίδες εφοδιασμού είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στις αυξήσεις των τιμών των εμπορεύσιμων ενδιάμεσων αγαθών. Ανάλογα με τη διάρθρωση του κόστους και του ανταγωνισμού των επιμέρους τομέων και τα χαρακτηριστικά της καταναλωτικής ζήτησης, αυτή η διαταραχή της προσφοράς οδηγεί συχνότερα σε αυξήσεις των τιμών για τους τελικούς καταναλωτές. Η ελαστικότητα της ζήτησης παίζει καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των επιπτώσεων. Όταν τα εγχώρια υποκατάστατα είναι περιορισμένα, οι καταναλωτές επωμίζονται το κύριο βάρος των υψηλότερων τιμών, συμπιέζοντας τα πραγματικά εισοδήματα

ΑΦΙΕΡΩΜΑ Κατανοώντας την Πολιτική Δασμών του Τραμπ

**Η κλιμακούμενη
εμπορική
αντιπαράθεση
ΗΠΑ - Κίνας
υπογραμμίζει
τους κινδύνους
της ανεξέλεγκτης
κλιμάκωσης, με
τις δύο πλευρές
να διακινδυνεύουν
εκτίναξη των
τιμών και
υποτίμηση των
νομισμάτων**

και την αγοραστική δύναμη, ιδίως μεταξύ των νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα. Οι παραγωγοί, αντιμετωπίζοντας υψηλότερο κόστος, θα μπορούσαν είτε να απορροφήσουν τις απώλειες είτε να μετακυλίσουν τις αυξήσεις στους καταναλωτές, τροφοδοτώντας τον πληθωρισμό και την πιθανή σπειροειδή αύξηση των τιμών των μισθών.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, οι κίνδυνοι αναμένεται να ενισχυθούν, καθώς οι ανταποδοτικοί δασμοί από τις πληγείσες χώρες θα προκαλέσουν διαταράξεις στις αλυσίδες εφοδιασμού και τις διασυννοριακές επενδυτικές ροές. Επιπλέον, οι επιπτώσεις αυτές δεν περιορίζονται στις μεγάλες οικονομίες. Χώρες όπως η Ελλάδα, που εξαρτώνται σε σημαντικό βαθμό από το ενδοκοινοτικό εμπόριο (ΕΕ), θα επιβαρυνθούν σημαντικά από μια πιθανή επιβράδυνση ή ύφεση στην ευρωπαϊκή οικονομία λόγω των εμπορικών εντάσεων. Οι δευτερογενείς επιπτώσεις στην εγχώρια ζήτηση, στην απασχόληση και στον ρυθμό ανάπτυξης ενδέχεται να είναι αξιοσημείωτες.

Η μεγαλύτερη ευρωπαϊκή οικονομία, η Γερμανία, αναθεώρησε την πρόβλεψή της για την οικονομική ανάπτυξη του 2025 σε μηδενική βάση από την προηγουμένως αναμενόμενη αύξηση του ΑΕΠ κατά 0,3%. Η οικονομία της

Γερμανίας είχε ήδη συρρικνωθεί κατά 0,2% το 2024 και 0,3% το 2023, σηματοδοτώντας τη μεγαλύτερη ύφεση από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η οποία επιδεινώνεται από τις συνεχιζόμενες εμπορικές εντάσεις και την επιβράδυνση της κινεζικής ζήτησης.

Η Ελλάδα δεν θα μείνει ανεπηρέαστη

Φυσικά, από τις διεθνείς εξελίξεις δεν θα μείνει ανεπηρέαστη η Ελλάδα. Σύμφωνα με τον διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, Γιάννη Στουρνάρα, οι άμεσες επιπτώσεις των δασμών στην ελληνική οικονομία αναμένεται να είναι περιορισμένες, καθώς οι εξαγωγές προς τις ΗΠΑ αντιστοιχούν σε μόλις 4,5% των συνολικών. Ωστόσο, η Ελλάδα ενδέχεται να επηρεαστεί έμμεσα λόγω της αρνητικής επίδρασης των δασμών και της επείγουσας αβεβαιότητας στην ανάπτυξη της Ευρωζώνης. Εκτιμάται μάλιστα ότι οι απώλειες θα μπορούσαν να φτάσουν το 0,4% με 0,5% του ΑΕΠ, ποσοστό ιδιαίτερα σημαντικό σε σχέση με το 2% που προβλέπεται για την ετήσια ανάπτυξη. Οι έμμεσες αυτές επιπτώσεις ενδέχεται να πλήξουν τις ελληνικές εξαγωγές, την απασχόληση και την αγοραστική δύναμη, ιδιαίτερα σε μια περίοδο όπου η χώρα σταδιακά ανακάμπτει από προηγούμενες κρίσεις.

Οι επιπτώσεις στην αυτοκινητοβιομηχανία

Ο δασμός 25% στα εισαγόμενα οχήματα, που είχε ως στόχο να ενισχύσει την αμερικανική αυτοκινητοβιομηχανία, απειλεί να αυξήσει τις τιμές των αυτοκινήτων στις ΗΠΑ και να περιορίσει τις επιλογές των καταναλωτών, πλήττοντας τα νοικοκυριά χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος – ένα βασικό τμήμα της πολιτικής βάσης του προέδρου Τραμπ.

Τα εμπορικά ελλείμματα, όπως το εμπορικό πλεόνασμα στο ισοζύγιο αγαθών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ύψους σχεδόν 200 δισεκατομμυρίων δολαρίων με τις ΗΠΑ το 2024, δεν είναι εγγενώς ένδειξη αθέμιτων εμπορικών πρακτικών. Οι οικονομολόγοι τονίζουν ότι αυτές οι ανισορροπίες συχνά προέρχονται από εγχώριες οικονομικές επιλογές και όχι από εξωτερικούς χειρισμούς. Εάν ο στόχος της κυβέρνησης ήταν να κλείσει το εμπορικό έλλειμμα, έπρεπε να αντιμετωπίσει εγχώριους παράγοντες, όπως ο περιορισμός του ελλείμματος του δημόσιου τομέα και η ενθάρρυνση της αύξησης της αποταμίευσης από τους πολίτες.

Ο αντίκτυπος στους αμερικανούς καταναλωτές

Τα νοικοκυριά των ΗΠΑ εξαρτώνται σχετικά λιγότερο από τα εισαγόμενα αγαθά σε σύγκριση με άλλες μεγάλες οικονομίες. Μόνο το 10% περίπου των καταναλωτικών δαπανών των ΗΠΑ κατευθύνεται σε εισαγόμενα προϊόντα. Αντίθετα, η κατανάλωση των νοικοκυριών αντιπροσωπεύει υψηλότερο μερίδιο του ΑΕΠ στην Κίνα (περίπου 39% το 2023) και στην Ευρωπαϊκή Ένωση (περίπου 52% το 2023). Ωστόσο, η κλιμακούμενη εμπορική αντιπαράθεση ΗΠΑ - Κίνας υπογραμμίζει τους κινδύνους της ανεξέλεγκτης κλιμάκωσης, με τις δύο πλευρές να διακινδυνεύουν εκτίναξη των τιμών και υποτίμηση των νομισμάτων. Ενώ ο αμοιβαίος οικονομικός πόνος θα μπορούσε τελικά να αναγκάσει σε συμβιβασμό, η ζημία στο μεσοδιάστημα θα μπορούσε να είναι σημαντική.

Ενώ οι στόχοι της κυβέρνησης για τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την οικονομική αναζωογόνηση ήταν κατανοητοί, η ευρεία χρήση των δασμών εισήγαγε σοβαρούς κινδύνους σε όλα τα οικονομικά και κοινωνικά μέτωπα. Μια μετριοπαθής, πολυμερής στρατηγική, με προτεραιότητα τη μακροπρόθεσμη σταθερότητα και συνεργασία, θα εξυπηρετούσε καλύτερα τόσο τα αμερικανικά όσο και τα παγκόσμια συμφέροντα σε έναν ολοένα και πιο αλληλεξαρτώμενο κόσμο.

ΕΕ και Ελλάδα στη σκιά της αβεβαιότητας

Ο κίνδυνος να προκαλέσει ζημίες μεγαλύτερες ακόμη και από τους ίδιους τους δασμούς

Τους τελευταίους επτά μήνες η παγκόσμια οικονομία φαίνεται να βρίσκεται σε ένα σταυροδρόμι: αμέσως μετά την εκλογή του προέδρου Τραμπ, ξεκίνησε μια συζήτηση για την πιθανή επιβολή δασμών στους εμπορικούς εταίρους των ΗΠΑ, η οποία μετουσιώθηκε σε εφαρμοσμένη πολιτική σταδιακά! Ή μήπως όχι; Ενώ υπάρχουν ήδη αρκετές μελέτες που εστιάζουν σε διάφορα σενάρια της επίδρασης που θα έχει η δασμολογική πολιτική των ΗΠΑ και οι ενδεχόμενες αντιδράσεις των εμπορικών τους εταίρων στο ΑΕΠ των ΗΠΑ, της Κίνας, της ΕΕ και γενικότερα στο παγκόσμιο ΑΕΠ, υπάρχει ένα σημαντικό κανάλι μέσω του οποίου επηρεάζεται η οικονομική δραστηριότητα, το οποίο δεν έχει λάβει τόση προσοχή: αυτό της αβεβαιότητας.

Για να γίνει το πρόβλημα κατανοητό, ας δώσουμε ένα παράδειγμα μιας ελληνικής επιχείρησης η οποία εξαγει προϊόντα στις ΗΠΑ. Εάν υποθέσουμε ότι οι δασμοί που επιβάλλονται στα ελληνικά προϊόντα είναι περίπου

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**,
Επικουρού Καθηγητή
του Τμήματος Διεθνών
και Ευρωπαϊκών
Οικονομικών Σπουδών
του ΟΠΑ

20%, αυτό πρακτικά σημαίνει περίπου 20% υψηλότερη τιμή για τον αμερικανό καταναλωτή, και επομένως μείωση της ζητούμενης ποσότητας, την οποία θεωρητικά η ελληνική επιχείρηση μπορεί να υπολογίσει. Υπό την προϋπόθεση ότι οι δασμοί παραμένουν σε (υψηλό) επίπεδο 20% για ένα χρονικό διάστημα, η ελληνική επιχείρηση μπορεί να υπολογίσει με σχετική βεβαιότητα τα έσοδά της από τις ΗΠΑ καθώς και την κερδοφορία της από εκεί, και να λάβει αποφάσεις σχετικά με το μέγεθος της παραγωγής της και τις επενδύσεις της τόσο σε φυσικό κεφάλαιο όσο και σε αποθέματα πρώτων υλών και προϊόντων. Τι θα συμβεί όμως εάν το δασμολογικό πλαίσιο είναι ασταθές; Εάν, για παράδειγμα, τον Μάιο του 2025 οι δασμοί είναι 20%, τον Ιούνιο ενδέχεται να φτάσουν σε επίπεδο 25% και τον Ιούλιο 15%; Αυτόματα ο σχεδιασμός παραγωγής και πωλήσεων στις ΗΠΑ γίνεται εξαιρετικά δύσκολος και ο προγραμματισμός ταμειακών ροών της επιχείρησης ακόμη δυσκολότερος. Είναι επομένως σαφές ότι η

αβεβαιότητα και συγκεκριμένα η αβεβαιότητα εμπορικής πολιτικής των ΗΠΑ διαδραματίζει έναν σημαντικό ρόλο στις αποφάσεις των επιχειρήσεων. Συνήθως αύξηση της αβεβαιότητας αυτής συνδέεται με καθυστερήσεις στις επενδύσεις, ιδίως εάν αυτές οι επενδύσεις είναι μη αναστρέψιμες. Για παράδειγμα, οικονομολόγοι της Ομοσπονδιακής Τράπεζας των ΗΠΑ (Federal Reserve System – FED) υπολογίζουν ότι μια τέτοια διαταραχή θα προκαλέσει μείωση των ιδιωτικών επενδύσεων κατά περίπου 2%. Από την άλλη μεριά, η υπάρχουσα αβεβαιότητα ενδέχεται να αυξήσει την αντίληψη κινδύνου από τις τράπεζες και τους επενδυτές, με αποτέλεσμα τα υψηλότερα επιτόκια δανεισμού και την περιορισμένη πρόσβαση σε χρηματοδότηση.

Τα νοικοκυριά

Η ίδια όμως αβεβαιότητα επηρεάζει και τις οικονομικές αποφάσεις των νοικοκυριών. Τα νοικοκυριά γίνονται πιο επιφυλακτικά με την ύπαρξη αβεβαιότητας, ενώ τείνουν να μειώνουν τις δαπάνες σε μη βασικά είδη. Η βασικότερη πηγή της εμπορικής αβεβαιότητας για τα ελληνικά και ευρωπαϊκά νοικοκυριά είναι η *πιθανή αντίδραση* της ΕΕ στην εμπορική πολιτική των ΗΠΑ. Ακόμη, σε περιόδους αυξημένης αβεβαιότητας τα νοικοκυριά έχουν μια τάση να αποταμιεύουν περισσότερο «για ώρα ανάγκης», αντί να καταναλώνουν, περιορίζοντας έτσι τη συνολική ζήτηση στην οικονομία. Επιπλέον, η αβεβαιότητα της πι-

θανής αντίδρασης της ΕΕ στους δασμούς των ΗΠΑ ενδέχεται να οδηγήσει σε αναζήτηση εναλλακτικών προϊόντων από χώρες στις οποίες η ΕΕ δεν έχει επιβάλει ακόμη υψηλούς δασμούς, κάτι που συνεπάγεται απώλεια χρόνου λόγω της αναζήτησης.

Η μείωση του ΑΕΠ

Για την ΕΕ και την Ελλάδα, εκτιμάται ότι μια διαταραχή στην αβεβαιότητα της εμπορικής πολιτικής των ΗΠΑ θα έχει αρνητικές συνέπειες που υπολογίζονται σε μείωση του ΑΕΠ της Ευρωζώνης κατά περίπου 0,8%, και του αντίστοιχου της Ελλάδας κατά περίπου 0,7% σε έναν οριζόντα περίπου τριών ετών. Σωρευτικά, η απώλεια δύναται να φτάσει το 7% περίπου για την Ευρωζώνη και το 1,8% για την Ελλάδα. Αντίστοιχα, το συνδυασμένο ΑΕΠ της Ελβετίας, των ΗΠΑ, του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ιαπωνίας αναμένεται να μειωθεί περίπου 0,5% για τον ίδιο χρονικό οριζόντα, με σωρευτική απώλεια ΑΕΠ ίση με 4,8%. Προφανώς, η επίδραση αυτή ενδέχεται να διαφοροποιηθεί καθώς βασίζεται σε εκτιμήσεις, που έχουν τη δική τους εσωτερική αβεβαιότητα. Συνοψίζοντας όλα τα παραπάνω χρειάζεται να τονιστεί για μια φορά ακόμη ότι η επίδραση της αβεβαιότητας της εμπορικής πολιτικής είναι σημαντική. Ενδέχεται ίσως να οδηγήσει σε αρνητικά οικονομικά αποτελέσματα που είναι ακόμη και ισχυρότερα από τα αποτελέσματα που θα έχουν οι υψηλότεροι δασμοί στην οικονομική δραστηριότητα.

Στο μυαλό του Ντόναλντ Τραμπ

Υπάρχει κάποιο σχέδιο ή κάποια λογική πίσω από τη δασμολογική πολιτική του αμερικανού προέδρου;

Σε μια καναδική εφημερίδα έχει δημοσιευτεί μια πολύ ωραία γελοιογραφία που παρουσιάζει τον αμερικανό πρόεδρο – ως άλλος Φόρεστ Γκαμπ, από την ομώνυμη ταινία – να μονολογεί, λέγοντας ότι «οι απειλές για δασμούς είναι σαν ένα κουτί με σοκολατάκια. Οι εμπορικοί σου εταίροι δεν ξέρουν ποτέ τι μπορεί να τύχουν». Μελετώντας το χρονολόγιο των κινήσεων του Τραμπ, η επικρατούσα αίσθηση είναι αυτή ενός σκωτσέζικου ντους με συνεχείς ανατροπές. Η απλή εξήγηση, που συνάδει με τη συνολική υποτίμηση του Τραμπ, είναι ότι κάτι τέτοιο είναι ενδεικτικό της αλλοπρόσαλλης προσωπικότητάς του και του πώς άγεται και φέρεται από συμβούλους, διεθνείς χρηματαγορές και τρίτους εμπορικούς εταίρους, όπως η Κίνα, που δεν αποδέχονται τα τετελεσμένα των ΗΠΑ. Υπάρχει, όμως, κάποιο σχέδιο ή κάποια λογική πίσω από την πολιτική αυτή; Η απάντηση είναι ότι ναι, ξεκάθαρα υπάρχει. Πρόκειται για μια λογική που έχει αρκετά κενά και κατακρίνεται από οικονομολόγους και διεθνολόγους για ορισμένες βασικές παραδοχές της, σε βαθμό μάλιστα που αμφισβητείται η δυνατότητα πρακτικής εφαρμογής της πολιτικής, αλλά υπάρχει. Στενοί οικονομικοί σύμβουλοι του αμερικανού προέδρου, πριν αναλάβει την εξουσία, έχουν αναφερθεί στο μεγάλο τίμημα που πληρώνουν οι ΗΠΑ διαχρονικά παρέχοντας στον κόσμο όλο, και τη δύση ιδιαίτερα, δύο βασικά δημόσια αγαθά: πρώτον, μια ομπρέλα ασφάλειας, μέσω του ΝΑΤΟ και της στρατιωτικής παρουσίας τους παγκοσμίως και δεύτερον, σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος μέσω του αμερικανικού δολαρίου, στο οποίο καταφεύγουν όλοι σε περιόδους αναταραχών και διεθνών κρίσεων. Το επιχείρημα είναι ότι η κατάσταση αυτή ζημιώνει πολυλαπλώς τις ΗΠΑ και πρέπει να αλλάξει άμεσα.

Του Καθηγητή **ΣΠΥΡΟΥ ΜΠΛΑΒΟΥΚΟΥ**, Προέδρου του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών του ΟΠΑ

Ήδη, για το θέμα της ασφάλειας, οι ΗΠΑ ασκούν έντονες πιέσεις προς τους ευρωπαίους εταίρους να αυξήσουν σημαντικά τις αμυντικές τους δαπάνες, απειλώντας με αποχώρησή τους από το ΝΑΤΟ, σε μια περίοδο που οι προκλήσεις ασφάλειας για την Ευρώπη οξύνονται και η ρωσική επιθετικότητα κορυφώνεται. Για το χρηματοπιστωτικό σύστημα, το πρόβλημα που έχει δημιουργηθεί είναι η τεχνητή ανατίμηση του δολαρίου – ως πόλος έλξης και ασφαλές αγκυροβόλιο. Το γεγονός αυξάνει το δημόσιο χρέος των ΗΠΑ αλλά και καθιστά το νόμισμα της χώρας πιο ακριβό. Έτσι, μειώνεται η ανταγωνιστικότητα της αμερικανικής οικονομίας, αυξάνονται οι εισαγωγές σε σχέση με τις εξαγωγές και χάνονται θέσεις εργασίας στον βιομηχανικό τομέα με τη μετοίκηση γραμμών παραγωγής σε άλλες χώρες. Ο πόλεμος δασμών που έχει κηρύξει ο πρόεδρος Τραμπ έρχεται

να συμβάλει στην αντιμετώπιση του δεύτερου προβλήματος, ή έτσι τουλάχιστον πιστεύει ο ίδιος. Η επιβολή δασμών καθιστά τα εισαγόμενα προϊόντα πιο ακριβά, μειώνοντας άμεσα το εμπορικό έλλειμμα και μεταστρέφοντας την εγχώρια κατανάλωση σε προς προϊόντα made in USA. Βασική παραδοχή, βέβαια, εδώ είναι ότι οι βασικοί εμπορικοί εταίροι των ΗΠΑ δεν θα αντιδράσουν ανάλογα, επιβάλλοντας κι αυτοί δασμούς. Αυτό θα οδηγήσει απλώς σε ένα αμοιβαία κοστοβόρο νέο πλαίσιο εμπορικών διαδράσεων, με χαμηλές εμπορικές ροές, εκτροπή εμπορίου προς τρίτες χώρες και εν τέλει απώλεια ευημερίας για όλους. Επιπρόσθετα, η επιβολή δασμών εκτιμάται ότι θα αυξήσει τα δημόσια έσοδα, δημιουργώντας δημοσιονομικό χώρο για τις προαναγγελθείσες μειώσεις φόρων που βρίσκονται πολύ ψηλά στην ατζέντα του Τραμπ. Πιο μακροπρόθεσμα και φιλόδοξα, οι δασμοί θα πιέσουν

τρίτες χώρες να διαπραγματευτούν μια αναδιάρθρωση του υπέρογκου και πλέον προβληματικού αμερικανικού δημόσιου χρέους, ιδίως το κομμάτι εκείνο που χρειάζεται άμεση αναχρηματοδότηση και εξελίσσεται σε μεγάλο βραχνά για τις ΗΠΑ. Καθεμία από αυτές τις εκτιμήσεις και προσδοκίες έχει τεράστια κενά. Ναι, ορισμένες χώρες, κυρίως οι πιο εξαρτημένες οικονομικά και πολιτικά, μπορεί να έχουν επιλέξει τον δρόμο του συμβιβασμού αποδεχόμενες τις μονομερείς αυτές επιλογές των ΗΠΑ. Όμως, η Κίνα πρωτίστως και η ΕΕ δευτερευόντως δεν φαίνονται καθόλου διατεθειμένες να καταπιούν αυτό το πικρό χάπι. Η αντίδρασή τους είναι σφοδρή και με αυτή έχουν ακυρώσει στην πράξη τις αυξήσεις, ανοίγοντας έναν κύκλο παρατάσεων και έντονων διαπραγματεύσεων. Η προκύπτουσα αβεβαιότητα έχει το οικονομικό της τίμημα, που φαίνεται σε όλες τις μελέτες πλέον των επιπτώσεων της δασμολογικής πολιτικής Τραμπ, αλλά οι αντιδράσεις αυτές είναι μάλλον αναμενόμενες και δεν εξέπληξαν κανέναν. Η αύξηση των δημοσίων εσόδων, επίσης, στηρίζεται στην παραδοχή ότι η μείωση των εμπορικών διαδράσεων και ροών δεν θα είναι τόσο μεγάλη και θα αντισταθμιστεί εν τέλει από τα υψηλότερα έσοδα. Δεν υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις ότι κάτι τέτοιο πρόκειται να συμβεί. Τέλος, ο πιο μακροπρόθεσμος σχεδιασμός «κολλάει» στο ότι το μεγαλύτερο μέρος του αμερικανικού δημόσιου χρέους δεν βρίσκεται πλέον υπό τον έλεγχο κυβερνήσεων αλλά σε χέρια ιδιωτών και μεγάλων επενδυτικών φορέων, γεγονός που καθιστά μια ενδεχόμενη αναδιάρθρωση κάθε άλλο παρά απλή υπόθεση. Εν κατακλείδι, η δασμολογική πολιτική του προέδρου Τραμπ διέπεται από μια προβληματική λογική που δημιουργεί μεγάλες αναταράξεις στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα, με πολύ αμφίβολα αποτελέσματα για τις ίδιες τις ΗΠΑ.

Ο πρόεδρος Τραμπ κάνει δηλώσεις για τους δασμούς στο Rose Garden του Λευκού Οίκου τον Απρίλιο του 2025

Όταν στις 2 Απριλίου ο νέος Αμερικανός Πρόεδρος παρουσίασε τους εξωφρενικούς «αμοιβαίους εμπορικούς δασμούς» των ΗΠΑ στις υπόλοιπες χώρες (κατά την περίφημη «Liberation Day»), οι οικονομολόγοι ανά την υφήλιο αρχικά προσπάθησαν να καταλάβουν τον πολύπλοκο μαθηματικό τύπο με τον οποίο είχαν υπολογιστεί οι δασμοί. Σύντομα έγινε κατανοητό ότι τα ποσοστά των δασμών δεν αντανakλούσαν το ύψος των δασμών και άλλων υποτιθέμενων εμποδίων στις αμερικανικές εισαγωγές σε ισχύ. Ήταν αντίθετα μία απλοϊκή συνάρτηση του ύψους του εμπορικού ισοζυγίου των ΗΠΑ με κάθε χώρα σε σχέση με τις αμερικανικές εισαγωγές: όσο μεγαλύτερο ήταν το εμπορικό έλλειμμα των ΗΠΑ με μία χώρα, τόσο υψηλότεροι οι νέοι εμπορικοί δασμοί που ανακοινώθηκαν. Η λογική αυτή έρχεται σε πλήρη σύγκρουση με τη βασική οικονομική θεωρία των διεθνών εμπορικών συναλλαγών: ότι κάθε χώρα εξαγει (και εισάγει) με βάση το συγκριτικό της πλεονέκτημα και ότι από παρόμοιες συναλλαγές κερδίζουν και τα δύο μέρη («win-win»). Η ιστορία επιβεβαιώνει τη θεωρία: η μείωση των δασμών ώθησε το διεθνές εμπόριο και έχει οδηγήσει σε διεθνή οικονομική ανάπτυξη και ευημερία, ιδιαίτερα δε στις αναπτυσσόμενες χώρες, ενώ έχει βγάλει πολλές χώρες από τη φτώχεια. Αντίθετα, στις περιόδους όπου έχουν κυριαρχήσει οι δασμοί, τα παγκόσμια οικονομικά μεγέθη είναι σαφώς χειρότερα. Και αυτό παρά τις σωστές κριτικές που έχουν γίνει σε μία υπερβολικά απλοϊκή ανάγνωση της λογικής του συγκριτικού πλεονεκτήματος: πράγματι, το διεθνές εμπόριο δεν έχει μόνο νικητές αλλά και ηττημένους, και συχνά το συγκριτικό πλεονέκτημα «χτίζεται» με τη βοήθεια κρατικών πολιτικών που σε πρώτη φάση περιορίζουν το ελεύθερο διεθνές εμπόριο.

Εάν συνεπώς η οικονομική θεωρία αλλά και η πρακτική είναι τόσο σαφείς, πώς εξηγείται η νέα πολιτική Τραμπ; Η εξήγηση βρίσκεται στον συνδυασμό ενός κλασικού προστατευτισμού με μία νέα αντίληψη στις ΗΠΑ για τη γεωπολιτική. Ο προστατευτισμός δεν είναι κάτι νέο για τις ΗΠΑ: η επιθετική εμπορική

ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΤΡΑΜΠ

Οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**, Καθηγητή Διεθνούς Πολιτικής Οικονομίας στο European University Institute στην Ιταλία, πρώην Υπουργού

απέναντι στην Κίνα, για παράδειγμα, τυχάνει διακομματικής συναίνεσης, απόρροια των απωλειών σε θέσεις εργασίας αλλά και σε κρίσιμες τεχνολογίες αιχμής από μια όλο και πιο ισχυρή Κίνα. Το νέο στοιχείο είναι η χρήση των δασμών με μια λογική στυνγής συναλλαγής, αν

όχι αρπαγής. Από τη Γροιλανδία ως τη διώρυγα του Παναμά και τη συμφωνία για τα ορυκτά της Ουκρανίας, ο νέος Αμερικανός Πρόεδρος αντιλαμβάνεται τις διεθνείς συναλλαγές ως ένα παιχνίδι win-lose. Εξυπακούεται ότι οι ΗΠΑ θεωρούν ότι δεν δεσμεύονται πλέον από τους κανόνες του διεθνούς εμπορίου όπως αυτοί έχουν κωδικοποιηθεί και παρακολουθούνται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου. Από εγγυητές και βασικοί στυλοβάτες του συστήματος, πλέον το κατεδαφίζουν ευθέως.

Οι τρεις κινήσεις που πρέπει να κάνει η Ευρώπη

Ποια μπορεί να είναι η απάντηση της Ευρώπης σε αυτή τη νέα εμπορική πολιτική; Ακόμα και εάν το μπρος-πίσω του Αμερικανού Προέδρου σχετικά με το ύψος των δασμών δίνει ελπίδες για τη δυνατότητα εύρεσης ενός λογικού συμβιβασμού, είναι σαφές ότι έχουμε μπει σε μία νέα εποχή με νέους κανόνες. Με αυτά τα δεδομένα, η πολιτική της ΕΕ πρέπει αναγκαστικά να κινηθεί σε τρεις κατευθύνσεις. Πρώτον, διαπραγμάτευση για

όσο το δυνατόν χαμηλότερους δασμούς με όπλο τη σημαντική δύναμη που της δίνει το μέγεθος της αγοράς της και χωρίς εκπώσεις στο ευρωπαϊκό ρυθμιστικό πλαίσιο. Δεύτερον, διασφάλιση στρατηγικής αυτονομίας στον μέγιστο δυνατό βαθμό τόσο από τις ΗΠΑ όσο και από την Κίνα σε προϊόντα από δορυφόρους έως τεχνολογίες αιχμής. Και, τρίτον, διαφοροποίηση με τη σύναψη εμπορικών συμφωνιών με τις υπόλοιπες χώρες του κόσμου για την ανάπτυξη εμπορικών και ευρύτερα οικονομικών σχέσεων.

Η επιθετική και αλλοπρόσαλλη πολιτική εμπορικών δασμών του νέου Αμερικανού Προέδρου έχει όμως παρενέργειες που ξεπερνούν το διεθνές εμπόριο. Αυτό γιατί κάθε εμπορικό έλλειμμα δημιουργεί την ανάγκη για χρηματοπιστωτικές ροές στην αντίθετη κατεύθυνση. Συνεπώς η κρίση στο διεθνές εμπόριο είναι και κρίση στο δολάριο. Στο διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα, το αμερικανικό νόμισμα λειτουργεί ως άγκυρα και καταφύγιο, δίνοντας με τον τρόπο αυτόν στις ΗΠΑ τη δυνατότητα να διατηρούν υψηλά εσωτερικά και εξωτερικά ελλείμματα. Βρισκόμαστε σήμερα στο τέλος αυτής της εποχής, με ευθύνη της νέας αμερικανικής κυβέρνησης, με απρόβλεπτες συνέπειες σε σχέση με τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα στις ΗΠΑ αλλά και παγκόσμια.

Είναι ακόμα νωρίς για να μιλήσουμε για την αντικατάσταση του δολαρίου από το ευρώ. Αλλά ο κλονισμός της εμπιστοσύνης των διεθνών επενδυτών στο δολάριο δίνει την ίδια στιγμή μια μοναδική ευκαιρία στην Ευρώπη να ισχυροποιήσει τη θέση του ευρώ. Πώς μπορεί η ΕΕ να αξιοποιήσει αυτή την ευκαιρία; Εκδίδοντας κεντρικά χρέος για να χρηματοδοτήσει τις κοινές πολιτικές άμυνας αλλά και άλλα κοινά ευρωπαϊκά αγαθά. Ζήτηση υπάρχει: από το 2020, η ΕΕ έχει εκδώσει ομόλογα ύψους 600 δισ. ευρώ για το NextGenerationEU, σε εκδόσεις που έχουν υπερκαλυφθεί και με χαμηλότερες αποδόσεις από τα περισσότερα μέλη της ΕΕ. Με 200 δισ. ευρώ σε ομόλογα της ΕΕ να λήγουν τα επόμενα χρόνια, τώρα είναι η στιγμή για μια επιθετική πολιτική που να τοποθετεί την ΕΕ και το ευρώ στο επίκεντρο του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Είναι ακόμα νωρίς για να μιλήσουμε για την αντικατάσταση του δολαρίου από το ευρώ. Αλλά ο κλονισμός της εμπιστοσύνης των διεθνών επενδυτών στο δολάριο δίνει την ίδια στιγμή μία μοναδική ευκαιρία στην Ευρώπη να ισχυροποιήσει τη θέση του ευρώ

Οι δασμοί και οι συνέπειές τους: Πού βρισκόμαστε σήμερα

Η ορθότητα της θεωρίας του συγκριτικού πλεονεκτήματος και ο πειρασμός επιστροφής του мерκαντισμού

Του **ΠΑΝΟΥ ΤΣΑΚΛΟΥΛΟΥ**, Καθηγητή του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών του ΟΠΑ

Ο David Ricardo ήταν ένας από τους σημαντικότερους κλασικούς οικονομολόγους. Μια από τις πιο γνωστές συμβολές του είναι αυτή της θεωρίας του συγκριτικού πλεονεκτήματος, η οποία υποστηρίζει ότι αν κάθε χώρα εξειδικευτεί στην παραγωγή των προϊόντων στα οποία έχει συγκριτικό (σχετικό) πλεονέκτημα και κατόπιν ανταλλάξει τμήμα της παραγωγής της με αγαθά που παράγονται σε άλλες χώρες που παράγουν αγαθά στα οποία αυτές έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα, τότε αυξάνεται η ευημερία όλων των χωρών. Επομένως, το ελεύθερο εμπόριο προάγει την ευημερία σε παγκόσμιο επίπεδο, σε αντίθεση με τις τότε επικρατούσες мерκαντιστικές απόψεις. Πλήθος θεωρητικών και εμπειρικών μελετών τεκμηριώνουν την ορθότητα της θεωρίας του συγκριτικού πλεονεκτήματος (με κάποιες βραχυχρόνιες εξαιρέσεις κάτω από συγκεκριμένες προϋποθέσεις). Ο πειρασμός της επιβολής περιορισμών στο διεθνές εμπόριο από μία χώρα, ιδίως σε περιόδους οικονομικών κρίσεων, με σκοπό την προστασία της εγχώριας παραγωγής είναι μεγάλος. Όμως, συνήθως, ακολουθεί

ανάλογη αντίδραση και από τις αντισυμβαλλόμενες χώρες, καταλήγοντας συχνά σε εμπορικούς πολέμους που οδηγούν σε καταστροφή της συνολικής οικονομικής ευημερίας. Για παράδειγμα, οι δασμοί που επιβλήθηκαν από τις ΗΠΑ στο πλαίσιο του νόμου Smoot-Hawley στις αρχές της δεκαετίας του 1930 βάθυναν και παρέτειναν τη μεγάλη οικονομική ύφεση εκείνης της περιόδου.

Αυτός ήταν ο βασικός λόγος για τον οποίο μεταπολεμικά δημιουργήθηκαν διεθνείς οργανισμοί με σκοπό τον περιορισμό του προστατευτισμού και την προώθηση του διεθνούς εμπορίου – στο πλαίσιο, αρχικά, της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (GATT) και, κατόπιν, του Διεθνούς Οργανισμού Εμπορίου (WTO). Η δασμολογική και η μη δασμολογική προστασία μειώθηκαν θεαματικά, ο όγκος του διεθνούς εμπορίου αυξήθηκε πολύ ταχύτερα από το παγκόσμιο ΑΕΠ και δόθηκε σημαντική ώθηση στην παγκοσμιοποίηση που συνέβαλε στην έξοδο από την ακραία φτώχεια εκατοντά-

δων εκατομμυρίων συνανθρώπων μας.

Οι τριβές ΗΠΑ - Κίνας

Ένας από τους μεγάλους ωφελημένους αυτής της διαδικασίας ήταν η Κίνα. Τριβές μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας για θέματα διεθνούς εμπορίου είχαν ήδη ξεκινήσει πριν από την πρώτη θητεία του Προέδρου Τραμπ. Η Κίνα συχνά κατηγορείται για επιδότηση των εξαγωγικών της επιχειρήσεων με απώτερο σκοπό τη μονοπωλήση συγκεκριμένων κλάδων παραγωγής. Χαμηλοί δασμοί είχαν επιβληθεί από τις ΗΠΑ σε σειρά κινεζικών προϊόντων και με την αδράνειά τους οι ΗΠΑ, ουσιαστικά, παρεμποδίζουν την πλήρη λειτουργία του Διεθνούς Οργανισμού Εμπορίου.

Η εικόνα άλλαξε ριζικά στις αρχές της δεύτερης θητείας του Προέδρου Τραμπ. Δασμολογικά τείχη υψώθηκαν προς όλες τις χώρες, ενώ στην περίπτωση της Κίνας φάνηκε να ξεσπά ένας ανοιχτός εμπορικός πόλεμος με δασμούς που, αν εφαρμόζονταν, θα οδηγούσαν σε κατάρρευση του εμπορίου μεταξύ των δύο

χωρών. Η αμερικανική κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι οι δασμοί αυτοί αποσκοπούν στη μείωση του εμπορικού ελλείμματος των ΗΠΑ (αλλά, παραδόξως, αφήνει έξω από τη συζήτηση το ισοζύγιο υπηρεσιών όπου οι ΗΠΑ είναι πλεονασματικές) ενώ απώτερος στόχος είναι, πρώτον, η συλλογή εσόδων που θα χρηματοδοτήσουν φοροαπαλλαγές και, δεύτερον, η προσέλκυση επενδύσεων για παραγωγή στην αμερικανική επικράτεια και υποκατάσταση εισαγωγών. Οι δύο αυτοί στόχοι είναι ασύμβατοι. Αν υπάρξει σημαντική προσέλκυση επενδύσεων και, συνακόλουθα, μείωση των εισαγωγών, δεν θα υπάρξουν σημαντικά δασμολογικά έσοδα. Επιπρόσθετα, πρέπει να επισημανθεί ότι:

(α) Η αμερικανική οικονομία βρίσκεται σε πλήρη απασχόληση και δεν είναι ξεκάθαρο πού θα βρεθούν εργαζόμενοι για απασχόληση στις νέες επενδύσεις αν αυτές, όντως, προσελκυσθούν – ειδικά εφόσον ο Πρόεδρος Τραμπ επιμένει σε περιορισμό της μετανάστευσης.

(β) Τους δασμούς δεν τους πληρώνουν οι αλλοδαποί εξαγωγείς αλλά οι εγχώριοι καταναλωτές. Επομένως, αν τα δασμολογικά έσοδα χρησιμοποιηθούν για φοροαπαλλαγές στο πάνω μέρος της κατανομής εισοδήματος, θα προκληθεί μία μεγάλη αντιστροφή προοδευτική αναδιανομή εισοδήματος.

(γ) Οι δασμοί οδηγούν σε αυξημένο κόστος παραγωγής και πληθωρισμό, με αρνητικές συνέπειες στην αγορά ομολόγων και το κόστος αναχρηματοδότησης του δημοσίου χρέους. Ήδη έχουν παρατηρηθεί βίαιες αναταράξεις σε αυτό το πεδίο, και αυτό είναι κάτι που φαίνεται να ανησυχεί τον Πρόεδρο Τραμπ.

(δ) Η ιστορική εμπειρία δείχνει ότι, συνήθως, οι δασμοί επιβάλλονται εύκολα αλλά καταργούνται δύσκολα γιατί δημιουργούν πολλά «κεκτεμένα συμφέροντα». Επομένως, αν μπούμε σε περίοδο υψηλής δασμολογικής προστασίας οι μακροχρόνιες συνέπειες θα είναι ακόμα περισσότερο αρνητικές.

(ε) Η συζήτηση που γίνεται για τους δασμούς αφορά στην ονομαστική δασμολογική προστασία. Όμως αν, όπως συμβαίνει συνήθως, οι ενδιάμεσες εισροές παραμείνουν αφορολόγητες ή έχουν δασμολογικούς συντελεστές χαμηλότερους από το τελικό προϊόν, η πραγματική δασμολογική προστασία μπορεί να είναι πολύ υψηλότερη της ονομαστικής, με ακόμα σοβαρότερες οικονομικές συνέπειες.

Όμως, μαζί με την εξαγγελία των υψηλότερων δασμών, ο Πρόεδρος Τραμπ κάλεσε όλες τις χώρες σε διαπραγματεύσεις για... μείωση αυτών των δασμών. Στις αγορές δεν υπάρχει ξεκάθαρη αίσθηση πού θα καταλήξει αυτή η «διαπραγμάτευση». Όλοι, όμως, συμφωνούν ότι μπαίνουμε σε μία φάση όπου οι αμερικανικοί δασμοί θα είναι υψηλότεροι από αυτούς που ίσχυαν μέχρι πρόσφατα. Αυτό θα οδηγήσει σε αντιδράσεις από τις υπόλοιπες οικονομίες και δεν είναι απίθανο να οδηγηθούμε σε «δασμολογικό σπινάλ» – ειδικά αν η Κίνα επιχειρήσει να εκτρέψει τις εξαγωγές που κατευθύνονταν στις ΗΠΑ σε άλλους προορισμούς όπως η ΕΕ.

Πανικόβλητοι Αμερικανοί στη Γουόλ Στρίτ τη «μαύρη Πέμπτη» του 1929. Οι δασμοί που επιβλήθηκαν στο πλαίσιο του νόμου Smoot-Hawley στις αρχές της δεκαετίας του 1930 βάθυναν και παρέτειναν τη μεγάλη οικονομική ύφεση εκείνης της περιόδου

AP/WIDE WORLD

Επιστημονικοί όροι

Ανταγωνιστική Απορρύθμιση: Η ακύρωση κανόνων ρύθμισης της αγοράς προκειμένου να περιοριστεί το κόστος παραγωγής και να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα κάποιων κλάδων. Για παράδειγμα, ο περιορισμός των ρυθμιστικών κανόνων προστασίας του περιβάλλοντος μειώνει το κόστος παραγωγής για επιχειρήσεις και βιομηχανίες (με υψηλό τίμημα, βεβαίως, για το περιβάλλον μακροπρόθεσμα).

(Ανταποδοτικοί) Δασμοί: Φόροι που επιβάλλει ένα κράτος στα εισαγόμενα προϊόντα, αυξάνοντας την τιμή διάθεσής τους στην εγχώρια αγορά. Ο αμερικανός πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ επικαλείται την αναγκαιότητα επιβολής ανταποδοτικών δασμών, ανάλογα δηλαδή με το ύψος των δασμών που επιβάλλουν οι εμπορικοί εταίροι των ΗΠΑ, αγνοώντας το σύνολο των οικονομικών παραγόντων που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη και τις επιπτώσεις στην εγχώρια οικονομική και κοινωνική ευημερία που έχει κάθε τέτοια κίνηση. Οι δασμοί αυξάνουν τη μέση τιμή των προϊόντων (πληθωρισμός), άρα οι «χαμένοι» είναι συνολικά οι πολίτες μιας χώρας, αλλά δημιουργούν και εγχώριους «κερδισμένους», καθώς εγχώριοι παραγωγοί κερδίζουν μερίδιο αγοράς λόγω της τεχνητής αύξησης των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων.

Έκθεση Ντράγκι: Μια Έκθεση για την κατάσταση και το μέλλον της ευρωπαϊκής οικονομίας από τον πρώην πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας Μάριο Ντράγκι. Η Έκθεση τονίζει την ανάγκη ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ μέσω περαιτέρω προσαρμογών ολοκλήρωσης της Ενιαίας Αγοράς και αυξημένων επενδύσεων και προτείνει σειρά μέτρων και παρεμβάσεων σε κρίσιμους τομείς της ευρωπαϊκής οικονομίας.

Μερκαντιλισμός (εμποροκρατία): Η οικονομική πολιτική ενός κράτους που στηρίζεται και προτεραιοποιεί την προώθηση των εξαγωγών και ταυτόχρονα την αποθάρρυνση των εισαγωγών με στόχο τη συσσώρευση πλούτου υπό τη μορφή πολύτιμων μετάλλων, κυρίως χρυσού. Πρόκειται για μια προσέγγιση κυρίαρχη μέχρι τον 18ο αιώνα, η οποία, ωστόσο, θεωρείται έκτοτε παρωχημένη και έχει δεχθεί μεγάλη κριτική.

Μονομερείς Εμπορικές Πρακτικές: Πρόκειται για αποφάσεις, όπως επιβολή δασμών ή άλλων εμποδίων στο ελεύ-

Η έδρα του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) στη Γενεύη της Ελβετίας

θερο εμπόριο, εκτός του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου λειτουργίας του ΠΟΕ, τις οποίες αποφασίζει ένα κράτος μονομερώς χωρίς τη σύμφωνη γνώμη των εμπορικών του εταίρων.

Όργανο Επίλυσης Εμπορικών Διαφορών (ΠΟΕ): Πρόκειται για τον μηχανισμό εκείνον εντός του ΠΟΕ που επιλαμβάνεται εμπορικών διαφωνιών και αντιπαραθέσεων μεταξύ κρατών σχετικά με εμπορικές πρακτικές που παραβιάζουν τους κανόνες λειτουργίας που έχουν θεσπιστεί και ισχύουν στο πλαίσιο του ΠΟΕ.

Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (ΠΟΕ): Διεθνής οργανισμός που διαμορφώνει τους κανόνες που διέπουν το εμπόριο μεταξύ κρατών. Ιδρύεται το 1995 και αποτελεί μετεξέλιξη της Γενικής Συμφωνίας Δασμών και Εμπορίου (GATT), στο πλαίσιο της οποίας είχαν διεξαχθεί διαδοχικοί γύροι διαπραγματεύσεων για μείωση του συνολικού επιπέδου δασμών στο παγκόσμιο εμπόριο.

(Εμπορικός) Προστατευτισμός: Ενέργειες που αναλαμβάνει ένα κράτος για να περιορίσει τις εισαγωγές προϊόντων τρίτων χωρών στην αγορά του προς βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου και ενίσχυση της εθνικής οικονομίας. Τα εμπόδια μπορεί να είναι δασμολογικής φύσης (υψηλοί δασμοί στα εισαγόμενα προϊόντα) ή μη δασμολογικής φύσης

(τεχνικές προδιαγραφές, ποσοτώσεις κ.λπ.). Το μεταπολεμικό οικονομικό σύστημα στηρίχθηκε στον περιορισμό αυτών των προστατευτικών πολιτικών και το άνοιγμα των αγορών διεθνώς, υπό μια συναίνεση περί ωφελειών του ελεύθερου εμπορίου (εμπορικός φιλελευθερισμός).

Σύστημα Μπρέτον Γουντς: Η μεταπολεμική συμφωνία (1944) οργάνωσης του διεθνούς οικονομικού συστήματος, με έμφαση στον περιορισμό του εθνικού εμπορικού προστατευτισμού και τη σταθερότητα του χρηματοοικονομικού και νομισματικού συστήματος. Στο πλαίσιο της συμφωνίας αυτή ιδρύθηκαν το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) και η Παγκόσμια Τράπεζα (ΠΑ) ενώ αργότερα (1947) συμφωνήθηκε και η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT), που αφορά το παγκόσμιο εμπορικό σύστημα.

Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (Recovery and Resilience Fund): Πρόκειται για έναν μηχανισμό χρηματοδοτικής στήριξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τις οικονομίες των κρατών-μελών προκειμένου να αντεπεξέλθουν στις δυσμενείς συνέπειες της πανδημίας. Οι πόροι του Ταμείου προέκυψαν από κοινό δανεισμό από τις χρηματαγορές, για πρώτη φορά στην ιστορία της ΕΕ.

ΑΛΛΑΓΗ ΣΤΟΥΣ ΔΑΣΜΟΥΣ Οι επιπτώσεις στις οικονομικές καταστάσεις

Του **ΧΑΡΗ ΣΥΡΟΥΝΗ**,
Partner, Deal Advisory,
KPMG στην Ελλάδα

κόστος, καθώς είναι χρηματιστηριακό προϊόν, θα επηρεάσει το κόστος κατασκευής και όποιους άλλους κλάδους στους οποίους χρησιμοποιείται ο χάλυβας. Κατά συνέπεια, ανάλογα με το μέγεθος και τις δραστηριότητες της εταιρείας θεωρούμε εύλογο και αναμενόμενο να υπάρχει γνωστοποίηση για την επίπτωση των δασμών στην οικονομική δραστηριότητα και στα μεγέθη της εταιρείας ακόμα και αν η επίπτωση αυτή είναι μικρή ή άγνωστη. Η ενημέρωση αυτή, κυρίως για τις εισηγμένες εταιρείες, πρέπει να ξεκινήσει από τις ενδιάμεσες οικονομικές καταστάσεις, κάτι που κάνει την άσκηση αυτή ακόμα πιο δύσκολη καθώς, όπως προαναφέραμε, υπάρχει μεγάλη μεταβλητότητα στο ύψος και το είδος των δασμών. Θεωρούμε σκόπιμο πριν συνταχθούν οι οικονομικές καταστάσεις να εξεταστούν τα εξής ζητήματα για την καλύτερη κατανόηση των επιπτώσεων των δασμών: Ποια λογιστικά πρότυπα επηρε-

άζονται ή σε ποια πρότυπα θα πρέπει να γίνει σχετική αναφορά; Αυτό ισχύει τόσο για τις εταιρείες που συντάσσουν με βάση τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς (ΔΠΧΑ) όσο και με Ελληνικά Λογιστικά Πρότυπα. Ενδεικτικά, επίπτωση αναμένεται στα πρότυπα σχετικά με τα έσοδα, την απομείωση κ.λπ.

Η KPMG στην ελληνική αγορά

Με περισσότερα από 50 χρόνια δράσης στην Ελλάδα, παρέχουμε μέσω 4 εταιρειών, ολοκληρωμένες ελεγκτικές, φορολογικές, λογιστικές, νομικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες σε ελληνικές και διεθνείς εταιρείες στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Απασχολούμε στα γραφεία μας στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη περίπου 850 άτομα, υψηλού επιπέδου επαγγελματίες, με σημαντική και εξειδικευμένη εμπειρία. Είμαστε πιστοποιημένη εταιρεία κατά τα διεθνή πρότυπα ISO 9001:2015, ISO 27001:2015, ISO 22301:2019, ISO 37001:2016, ISO 14001:2015, ISO 27001:2019, ISO 45001:2018 και ISO 20000:2018, ενώ παράλληλα διαθέτουμε και εσωτερικό Διεθνές Σύστημα Ποιότητας καθώς και Σύστημα Διαχείρισης Κινδύνων το οποίο εφαρμόζεται κατά τη διάρκεια υλοποίησης έργων που αναλαμβάνουμε.

Οι οικονομικές καταστάσεις πρέπει πάντα να αποτυπώνουν με σαφήνεια και αντικειμενικότητα όχι μόνο το αποτέλεσμα παρελθόντων γεγονότων, αλλά και την ισχύουσα κατάσταση, καθώς και πληροφορίες που επιτρέπουν στους ενδιαφερόμενους (επενδυτές, μετόχους, πιστωτές κ.λπ.) να αντιλήθουν στοιχεία για τη μελλοντική πορεία της οικονομικής οντότητας.

Όλες οι εταιρείες, είτε δραστηριοποιούνται αποκλειστικά στην εγχώρια αγορά είτε συναλλάσσονται με φορείς εκτός συνόρων, επηρεάζονται σε κάποιον βαθμό από τις συνθήκες που επικρατούν στον γεωγραφικό τους χώρο και από τα μακροοικονομικά δεδομένα. Συνεπώς, η Διοίκηση, η οποία συντάσσει και εγκρίνει τις οικονομικές καταστάσεις, πρέπει να εξασφαλίσει ότι παρέχεται η σωστή πληροφόρηση για το πώς το οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον επηρέασε και μπορεί να επηρεάσει το μέλλον της εταιρείας.

Τα τελευταία χρόνια, οι περισσότερες επιχειρήσεις εμπλούτιζαν τις οικονομικές τους καταστάσεις με συνοπτικές πληροφορίες κυρίως για τυχόν επιπτώσεις από τις πολεμικές συγκρούσεις στη Μέση Ανατολή ή/και στην Ουκρανία. Φέτος, θεωρούμε σκόπιμο και εύλογο οι επιχειρήσεις να εμπλουτίσουν αυτές τις πληροφορίες με τις πιθανές επιπτώσεις από την αύξηση των δασμών που επέβαλε η κυβέρνηση των ΗΠΑ. Ο λόγος είναι εμφανής, καθώς οι ΗΠΑ αποτελούν τη μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου και όλες οι χώρες αλλά και η Ευρωπαϊκή Ένωση συναλλάσσονται με αυτές. Οι επιπτώσεις αυτές ίσως είναι άγνωστες σε αυτή τη φάση καθώς υπάρχουν σε εξέλιξη διαπραγματεύσεις μεταξύ των χωρών για τις εμπορικές συναλλαγές και συνεχώς γίνονται αλλαγές τόσο στα ποσοστά όσο και στα είδη των εμπορευμάτων που θα επιβληθούν δασμοί. Οι επιπτώσεις όμως θα είναι άμεσες και έμμεσες. Άμεσες για τις εταιρείες που εξαγωγούν στις ΗΠΑ, καθώς θα γίνει πιο ακριβό το προϊόν στην αγορά των ΗΠΑ και μπορεί να μειωθούν οι πωλήσεις ως συνέπεια της μειωμένης ζήτησης. Αλλά θα υπάρξουν και έμμεσες επιπτώσεις. Για παράδειγμα, αν επιβληθούν δασμοί στον χάλυβα, η αναμενόμενη αύξηση στο

Εάν υπάρχουν επιπτώσεις, να γίνει σχετικός υπολογισμός αλλά και προγραμματισμός των ενεργειών για τη μείωσή τους. Για αυτόν τον λόγο, θεωρούμε πολύ σημαντικό να υπάρχει αρκετή πληροφόρηση ως προς το εάν οι επιπτώσεις των δασμών θα επηρεάσουν την αρχή της συνέχισης της δραστηριότητας της οικονομικής μονάδας.

Ανάλυση των παραδοχών των σεναρίων που επεξεργάστηκε η εταιρεία για να δώσει τη σχετική πληροφόρηση. Εξίσου σημαντικό είναι εάν στο μέλλον αλλάξουν οι παραδοχές να καταγραφεί τι είχε αρχικά υπολογιστεί και τι τελικά πραγματοποιήθηκε, σχετικά με τις επιπτώσεις των δασμών.

Τέλος, καταγραφή του βαθμού αβεβαιότητας γύρω από όλες τις παραδοχές και τις επιπτώσεις.

Το τελευταίο είναι πολύ σημαντικό, καθώς οι οικονομικές καταστάσεις πρέπει να παρέχουν εξασφάλιση και βεβαιότητα στον βαθμό που μπορεί αυτό να επιτευχθεί. Η Διοίκηση και οι υπεύθυνοι για τη σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων πρέπει να έχουν ως γνώμονα για το επενδυτικό κοινό τη διαφάνεια. Κανείς δεν μπορεί να εκτιμήσει με βεβαιότητα το μέλλον. Όταν υπάρχουν γεγονότα που αυξάνουν την αβεβαιότητα, τόσο η Διοίκηση όσο και οι επενδυτές και οι μέτοχοι νιώθουν ανησυχία. Σε εποχές αυξημένης αβεβαιότητας, όπως τώρα, είναι κρίσιμο να γίνει μελέτη και αξιολόγηση τυχόν επιπτώσεων κατά τη σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων. Η Διοίκηση κάθε εταιρείας πρέπει να μετρήσει αυτή την αβεβαιότητα σύμφωνα με τα ισχύοντα λογιστικά πρότυπα και κανόνες και να αποτυπώσει μια σαφή και αντικειμενική εικόνα της ισχύουσας κατάστασης.

Έρευνα

Τον περασμένο Σεπτέμβριο, διευθυντής μεταπτυχιακού μας προγράμματος με παρακάλεσε να παρουσιάσω μια περίληψη των ευρημάτων της μελέτης μου με τίτλο «Global Business Strategies in the Digital Age». Επειδή δεν θυμόμουν να έχω γράψει τέτοιο άρθρο, το αναζήτησα και με έκπληξη και τρόμο ανακάλυψα ένα ρηχό κείμενο, προφανώς γραμμένο από παραγωγική τεχνητή νοημοσύνη, να είναι δημοσιευμένο στο περιοδικό χωρίς τη γνώση και συγκατάθεσή μου με το όνομά μου και αναφορά στη σχέση μου με το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Όπως ανακάλυψα αργότερα, το αίτημα του συναδέλφου δεν ήταν περίεργο, μια και το συγκεκριμένο άρθρο εμφανίζεται μέχρι και σήμερα στην κορυφή της αναζήτησης στο Google Scholar με λέξεις-κλειδιά «Spinellis Business». Με αφορμή αυτό το περιστατικό και σε συνδυασμό με το επιστημονικό μου ενδιαφέρον για την τεχνητή νοημοσύνη, αποφάσισα να ερευνήσω σε βάθος τι είχε συμβεί. Η μελέτη μου αποκάλυψε ένα ευρείας κλίμακας ανησυχητικό φαινόμενο παραποίησης επιστημονικής ταυτότητας και χρήσης τεχνητής νοημοσύνης (TN) για τη δημιουργία ψεύτικων και συχνά ψευδεπίγραφων επιστημονικών άρθρων, συνοδευόμενων μάλιστα από έγκυρους κωδικούς DOI (Digital Object Identifier – κωδικός που δίνεται συχνά σε επιστημονικά άρθρα και δεδομένα). Μετά τη δημόσια αποκάλυψη του θέματος και την ειδοποίηση άλλων συγγραφέων, η ιστοσελίδα του περιοδικού κατέβηκε προσωρινά. Παρ' όλο που το επίμαχο άρθρο αφαιρέθηκε, τα υπόλοιπα άρθρα (γνήσια και ψεύτικα) επανήλθαν στο Διαδίκτυο και εξακολουθούν να έχουν ενεργούς κωδικούς DOI, γεγονός που επιτρέπει τη συνεχιζόμενη διάδοσή τους. Η έρευνά μου αξιοποίησε αυτοματοποιημένα εργαλεία για τη συλλογή και ανάλυση όλων των άρθρων του περιοδικού, εξετάζοντας στοιχεία όπως τον αριθμό βιβλιογραφικών παραπομπών που περιέχουν τα άρθρα, τα Ιδρύματα των συγγραφέων και διευθύνσεις ηλεκτρονικού ταχυδρομείου επικοινωνίας τους. Για τον εντοπισμό άρθρων που πιθανώς είχαν γρα-

Του **ΔΙΟΜΗΔΗ ΣΠΙΝΕΛΛΗ**, Καθηγητή του Τμήματος Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας του ΟΠΑ

φτεί με τη χρήση TN χρησιμοποίησα ένα ευρετικό μοντέλο βασισμένο στον αριθμό βιβλιογραφικών παραπομπών μέσα στο κείμενο των άρθρων. Το μοντέλο βασίστηκε στην παρατήρηση ότι βοηθοί TN, σαν το ChatGPT, δυσκολεύονται στη δημιουργία αξιόπιστων βιβλιογραφικών αναφορών. Παράλληλα, εξέτασα χειροκίνητα ένα υποσύνολο των άρθρων για ενδείξεις συγγραφής από TN. Τέλος η ανάλυση ενισχύθηκε με τη χρήση του εργαλείου ανίχνευσης TN Turnitin.

Η συστηματική ανάλυση των άρθρων του περιοδικού αποκάλυψε δύο βασικά μοτίβα κατάχρησης της TN.

1. Κακόβουλη απόδοση άρθρων σε αναγνωρίσιμους ακαδημαϊκούς, πιθανώς για να δοθεί κύρος στο περιοδικό.

Έγκριτα πανεπιστήμια συγγραφέων ψευδεπίγραφων άρθρων περιλαμβάνουν ονόματα όπως Washington University, Texas A&M, University of California at Berkeley, USC Keck School of Medicine, HEC Montreal, University of Shanghai, George Mason University, DePaul University, Penn State. Μάλιστα, σε δύο περιπτώσεις ανακάλυψα ότι οι ψευδώς αναφερόμενοι ως συγγραφείς των άρθρων δεν ζούσαν όταν αυτά δημοσιεύτηκαν.

2. Χρήση TN για γρήγορη και φθηνή παραγωγή άρθρων από ακαδημαϊκούς, κυρίως από αναπτυσσόμενες χώρες, με σκοπό την ενίσχυση του βιογραφικού τους.

Ιδιαίτερη ανησυχία προκαλεί το γεγονός ότι περίπου 48 από τα 53 ύποπτα άρθρα που ανέλυσα

φαίνεται να είναι κυρίως γραμμένα από TN. Σε αρκετά από αυτά, οι συγγραφείς ενδέχεται να συμμετείχαν εσκεμμένα ή εν αγνοία τους, αφού σε κάποιες περιπτώσεις αντιλήφθηκαν ότι το περιοδικό τους προσέγγισε εκ των υστέρων για να τους προσθέσει ως συγγραφείς. Οι συνέπειες αυτής της πρακτικής είναι σοβαρές.

- **Ρύπανση της επιστημονικής βιβλιογραφίας** με ανούσιο ή και λανθασμένο περιεχόμενο.
- **Κίνδυνος καταστροφής της φήμης** των εσφαλμένα αποδιδόμενων συγγραφέων.
- **Ενίσχυση του φαινομένου των αρπακτικών περιοδικών (predatory journals),** που λειτουργούν με στόχο το κέρδος και όχι την προώθηση της γνώσης.
- **Κίνδυνος μελλοντικής παραπλάνησης νέων μοντέλων TN,** καθώς τέτοιο περιεχόμενο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εκπαίδευσή τους.

Η μελέτη καταλήγει σε συγκεκριμένες προτάσεις για αντιμετώπιση του φαινομένου.

- **Ενίσχυση της ταυτοποίησης συγγραφέων** μέσω του κωδικού ORCID ώστε να αποτελέσει ένα ασφαλές αναγνωριστικό τους.
- **Στενότερος έλεγχος** στη διαδικασία απόδοσης κωδικού DOI σε επιστημονικά άρθρα.
- **Διαφάνεια** στη διαδικασία αξιολόγησης των άρθρων.
- **Μετατόπιση της αξιολόγησης των ερευνητών** από τον αριθμό των δημοσιεύσεων στο πραγματικό περιεχόμενό τους και στη συνεισφορά τους.

Χωρίς συντονισμένη δράση, υπάρχει σοβαρός κίνδυνος η επιστημονική βιβλιογραφία να κατακλυστεί από ψεύτικα άρθρα, με αποτέλεσμα την υπονόμηση της αξιοπιστίας της επιστήμης.

Δείτε το άρθρο εδώ: <https://rdcu.be/enQqG>
Στοιχεία της δημοσίευσης: Spinellis, D. False authorship: an explorative case study around an AI-generated article published under my name. *Research Integrity and Peer Review* 10, 8 (2025).

«Επιστημονικά» άρθρα διά χειρός AI

Ένα φαινόμενο που πρέπει να αντιμετωπιστεί πριν υπονομεύσει της αξιοπιστία της επιστήμης

NIS2 και Επιχειρήσεις

Το Νέο Κανονιστικό Πλαίσιο για τη Διαχείριση Κυβερνοκινδύνων

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΜΑΝΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ**,
Senior Manager,
Head of Security, Technology
της Grant Thornton

Η ραγδαία ενσωμάτωση της τεχνολογίας σε κάθε πτυχή της επιχειρηματικής δραστηριότητας καθιστά τον ψηφιακό μετασχηματισμό αναγκαίο, αυξάνοντας παράλληλα την έκθεση των οργανισμών σε εξωτερικές απειλές. Το κυβερνοέγκλημα αναδεικνύεται ως μια από τις πλέον σοβαρές και εξελισσόμενες προκλήσεις, μετατρέποντας την κυβερνοασφάλεια από τεχνική παράμετρο σε πυλώνα στρατηγικής βιωσιμότητας. Το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης εξακολουθούν να αποτελούν τις βασικές πύλες εισόδου για κακόβουλες ενέργειες, με τους επιτιθέμενους να εξελίσσουν διαρκώς τις τεχνικές τους. Παράλληλα, οι τεχνολογικές εξελίξεις αναδεικνύονται σε κρίσιμους συμμάχους στην ενίσχυση της ψηφιακής ανθεκτικότητας. Λύσεις όπως η τεχνολογία blockchain, οι προηγμένες υποδομές cloud infrastructures, η ενσωμάτωση αρχών ασφάλειας στο οικοσύστημα του Internet of Things (IoT), καθώς και η αξιοποίηση της τεχνητής νοημοσύνης (Artificial Intelligence), συνιστούν θεμελιώδη εργαλεία διαμόρφωσης πολυεπίπεδων και δυναμικών μηχανισμών άμυνας και πρόληψης. Ενόψει της αυξανόμενης πολυπλοκότητας και διασύνδεσης των ψη-

φιακών οικοσυστημάτων, η ενίσχυση της κυβερνοασφάλειας αναδεικνύεται ως στρατηγική προτεραιότητα με διατομεακή σημασία.

Ολιστικές υπηρεσίες κυβερνοασφάλειας

Σε αυτό το πλαίσιο, η ανάγκη για ολιστικές υπηρεσίες κυβερνοασφάλειας αναδεικνύεται σε κρίσιμο άξονα της επιχειρησιακής στρατηγικής. Η Grant Thornton παρέχει ένα ολοκληρωμένο φάσμα υπηρεσιών στον τομέα του cybersecurity που περιλαμβάνει: τη Διαχείριση Κινδύνων (Risk Management), τη Σύνταξη Πολιτικών Ασφάλειας (Policies Drafting), Ελέγχους Πληροφοριακών Συστημάτων (Information Technology Audits), Ελέγχους Κανονιστικής Συμμόρφωσης (Regulatory Compliance audits), την Προετοιμασία Πιστοποίησης κατά ISO 27001 /

νιστεί πως σε αυτό το συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον, η Ευρωπαϊκή Οδηγία NIS2 (EU Directive 2022/2555) θεσπίζει ένα κοινό θεσμικό πλαίσιο για την κυβερνοασφάλεια σε όλα τα κράτη-μέλη. Ως εξέλιξη της NIS1, η Οδηγία NIS2 διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της, καθιστώντας τη συμμόρφωση όχι μόνο νομική υποχρέωση αλλά και στρατηγική επιλογή. Η οδηγία έχει ήδη ενσωματωθεί στην ελληνική νομοθεσία με τον Ν.

5160/2024, δίνοντας έμφαση στη διαχείριση κινδύνων, την υποχρεωτική αναφορά περιστατικών και την ενίσχυση της ευθύνης της ανώτατης διοίκησης. Περισσότερες από 100.000 επιχειρήσεις στην Ευρώπη, μεταξύ των οποίων κρίσιμες υποδομές, πάροχοι ψηφιακών υπηρεσιών, ενεργειακές εταιρείες, τομείς μεταφορών, υγείας, τροφίμων, χημικών και ερευνητικά ιδρύματα, εμπίπτουν πλέον στο πεδίο εφαρμογής της. Οι οργανισμοί οφείλουν να εφαρμόζουν λειτουργικά Συστήματα Διαχείρισης Ασφάλειας Πληροφοριών (ISMS), να αξιολογούν και να παρακολουθούν τους κινδύνους, να διαχειρίζονται την εφοδιαστική αλυσίδα, να εκπαιδεύουν το προσωπικό και να προετοιμάζονται για περιστατικά. Η μη συμμόρφωση επισύρει αυστηρές κυρώσεις, με πρόστιμα που φτάνουν τα €10 εκατ. ή 2% του παγκόσμιου κύκλου εργασιών, ενώ η ευθύνη εκτείνεται σε προσωπικό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας προσωρινής παύσης διοικητικών στελεχών. Παράλληλα, ορίζεται αυστηρό χρονοδιάγραμμα αναφοράς περιστατικών στην Εθνική Αρχή Κυβερνοασφάλειας, με προκαταρκτική ειδοποίηση εντός 24 ωρών, πλήρη αναφορά έως 72 ώρες και τελική έκθεση σε έναν μήνα. Η αδυναμία συμμόρφωσης ενδέχεται να θεωρηθεί ποινικά κολάσιμη αμέλεια.

Η σημαντικότερη διαπίστωση που απορρέει από την εφαρμογή της NIS2 συνίσταται στην αναβάθμιση της κυβερνοασφάλειας από δευτερεύον τεχνικό ζήτημα σε θεμελιώδη παράγοντα στρατηγικής ανθεκτικότητας και έκφραση εταιρικής πενιθρότητας. Η προστασία των πληροφοριακών υποδομών αποτελεί πλέον συνθήκη επιβίωσης για τον επιχειρηματικό κόσμο. Σε έναν κόσμο όπου οι απειλές είναι παγκόσμιες και οι επιχειρήσεις περισσότερο διασυνδεδεμένες από ποτέ, η ευθυγράμμιση με την NIS2 υπερβαίνει τη νομοθετική συμμόρφωση. Αποτελεί ευκαιρία για ενίσχυση της ψηφιακής ωριμότητας, καλλιέργεια κουλτούρας ασφάλειας και, τελικά, διασφάλιση της επιχειρησιακής συνέχειας. Η πρόκληση είναι αναμφίβολα μεγάλη. Η αξία της προετοιμασίας, όμως, είναι ακόμη μεγαλύτερη.

Η ευρωπαϊκή οδηγία NIS2 έχει ήδη ενσωματωθεί στην ελληνική νομοθεσία, δίνοντας έμφαση στη διαχείριση κινδύνων, την υποχρεωτική αναφορά περιστατικών και την ενίσχυση της ευθύνης της ανώτατης διοίκησης

Συνέντευξη Αποφοίτου

Της **ΛΙΖΕΤΑΣ ΣΠΑΝΟΥ**

Για τη συνταγή της επιχειρηματικής του επιτυχίας, για την απόφαση επέκτασης στην ιαπωνική αγορά, καθώς και για την αξία της εμπειρίας του στο ΟΠΑ, στο πρώτο «εργαστήρι επιχειρηματικότητας», αναφέρεται μεταξύ άλλων ο Ιδρυτής και Διευθύνων Σύμβουλος της SafeSize, **Άγγελος Σταυράκης**. Θεωρεί τον ρόλο της Τεχνητής Νοημοσύνης καταλυτικό, καθώς αυτή θα καταστεί ο πυρήνας της αγοραστικής εμπειρίας.

Πότε και πώς εμπνευστήκατε την ιδέα για τη δημιουργία της SafeSize;

«Η ιδέα ξεκίνησε πριν από 13 χρόνια από μια απλή αλλά πολύ συχνή δυσκολία: πόσες φορές αγοράζουμε παπούτσια που τελικά δεν μας κάνουν; Το λάθος μέγεθος, οι επιστροφές, η έλλειψη προσωποποίησης στην εμπειρία αγοράς ήταν προβλήματα που θέλαμε να λύσουμε. Έτσι γεννήθηκε η SafeSize – μια τεχνολογία που χρησιμοποιεί 3D δεδομένα ποδιού, τεχνητή νοημοσύνη και 3D δεδομένα παπουτσιών για να βοηθήσει τους καταναλωτές να βρίσκουν το ιδανικό παπούτσι, τόσο online όσο και σε φυσικά καταστήματα. Στόχος μας: πιο ευχάριστη εμπειρία για τον καταναλωτή, λιγότερες επιστροφές, μικρότερο περιβαλλοντικό αποτύπωμα».

Τι σας οδήγησε στην απόφαση να επεκταθείτε στην αγορά της Ιαπωνίας και πώς καταφέρατε να εδραιωθείτε εκεί;

«Η Ιαπωνία είναι μια τεχνολογικά προηγμένη χώρα με καταναλωτές που αγαπούν την καινοτομία και αγκαλιάζουν τις νέες τεχνολογίες. Είναι όμως και μια αγορά υψηλών απαιτήσεων, στην οποία δεν είναι εύκολο να διεισδύσεις. Παρ' όλα αυτά, όταν χτίσεις εμπιστοσύνη και ξεκινήσεις μια συνεργασία, αυτή βασίζεται σε γερά θεμέλια και κρατάει για χρόνια. Επιλέξαμε να επεκταθούμε στην Ιαπωνία γιατί οι καταναλωτές της δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην ποιότητα, την ακρίβεια και την προσωποποίηση – ακριβώς οι αξίες που ενσωματώνει η SafeSize. Ξεκινήσαμε με τη δημιουργία γραφείου και μιας μικρής, αλλά δυναμικής ομάδας στο Τόκιο, και έχουμε μεγάλες φιλοδοξίες όχι μόνο για την Ιαπωνία, αλλά και για την ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ασίας και της Κίνας. Η επιτυχία μας εκεί βασίζεται σε στρατηγικές συνεργασίες με μεγάλες λιανικές αλυσίδες και στην προσαρμογή της εμπειρίας χρήστη στην τοπική κουλτούρα. Η τεχνολογία μας είναι παγκόσμια, αλλά η προσέγγισή μας είναι πάντα τοπική».

Ποια ήταν τα μεγαλύτερα εμπόδια που αντιμετωπίσατε κατά την κατοχύρωση της πατέντας;

«Η κατοχύρωση της πατέντας ήταν μια πρόκληση – όχι μόνο γιατί χρειαζόταν

«...Γιατί μέσα από εκείνες τις στιγμές (στο ΟΠΑ) έμαθα να συνεργάζομαι, να ακούω, να στηρίζω και να χτίζω σχέσεις»

Αγοράζοντας παπούτσια... εκ του ασφαλούς

Ο ιδρυτής και διευθύνων σύμβουλος της SafeSize, Άγγελος Σταυράκης, μιλάει στην «ΟΠΑ NEWS»

Η SafeSize χρησιμοποιεί 3D δεδομένα ποδιού, τεχνητή νοημοσύνη και 3D δεδομένα παπουτσιών για να βοηθήσει τους καταναλωτές να βρίσκουν το ιδανικό παπούτσι

τεχνική τεκμηρίωση, αλλά και γιατί έπρεπε να αποδείξουμε ότι η τεχνολογία μας ήταν πραγματικά καινοτόμα και μοναδική. Ήταν μια απαιτητική αλλά πολύ σημαντική διαδικασία, γιατί μας προσφέρει προστασία και στρατηγικό πλεονέκτημα στον παγκόσμιο ανταγωνισμό».

Πώς βλέπετε να διαμορφώνεται ο ρόλος της Τεχνητής Νοημοσύνης στην αγοραστική εμπειρία των καταναλωτών τα επόμενα χρόνια;

«Η ΑΙ θα γίνει ο πυρήνας της αγοραστικής εμπειρίας. Θα προβλέπει ανάγκες, θα προσαρμόζει προτάσεις σε πραγματικό χρόνο και θα βελτιώνει τη συνολική εμπειρία. Στη μόδα και τα παπούτσια, όπου η εφαρμογή και το στυλ είναι κρίσιμα, η ΑΙ έχει τη δύναμη να φέρει επανάσταση. Εμείς ήδη την αξιοποιούμε για να προσφέρουμε εξατομικευμένες προτάσεις και συνεχίζουμε να εξελίσσουμε τους αλγόριθμους μας».

Πώς βοήθησαν την επιχειρηματική σας δράση οι σπουδές σας στο ΟΠΑ;

«Το ΟΠΑ ήταν το πρώτο μου «εργαστήρι επιχειρηματικότητας». Εκεί άρχισα να αντιλαμβάνομαι τι σημαίνει επιχείρηση, πώς χτίζεις μια στρατηγική, πώς παίρνεις αποφάσεις. Εκεί έφτιαξα και την πρώτη μου startup. Την αξία της εμπειρίας μου στο ΟΠΑ τη συνειδητοποίησα χρόνια αργότερα. Ως φοιτητής, απλώς έκανα εργασίες, δούλευα με ομάδες και περνούσαμε ανέμελα με τους συμφοιτητές. Δεν φαινόταν πάντα ξεκάθαρα πόσο σημαντικά ήταν όλα αυτά – αλλά ήταν. Γιατί μέσα από εκείνες τις στιγμές έμαθα να συνεργάζομαι, να ακούω, να στηρίζω και να χτίζω σχέσεις. Και αυτές οι σχέσεις ήταν τελικά τα πιο δυνατά «πτυχίο» μου. Πολλοί από τους ανθρώπους που γνώρισα τότε είναι ακόμα στη ζωή μου – φίλοι, συνεργάτες, επενδυτές. Όσο περνούν τα χρόνια, συνειδητοποιείς ότι τα πιο σημαντικά πράγματα δεν είναι μόνο στα βιβλία αλλά στους ανθρώπους που έχεις γύρω σου».

Σύντομο βιογραφικό

Ο Άγγελος Σταυράκης είναι ο Ιδρυτής και Διευθύνων Σύμβουλος της SafeSize. Πριν από τη SafeSize, είχε ιδρύσει δύο εταιρείες και έχει εργαστεί για μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες στους τομείς του Management Consulting (The Boston Consulting Group), FMCG και Retail. Τα τελευταία 20 χρόνια, έχει ζήσει σε Άμστερνταμ, Μιλάνο, Ρώμη, Κωνσταντινούπολη, Σικάγο και Αθήνα. Είναι κάτοχος πτυχίου Επιχειρησιακής Έρευνας και Μάρκετινγκ (Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών) και MBA (Bocconi & Kellogg School of Management). Έχει βραβευθεί από το EBEA ως Νέος Επιχειρηματίας της Χρονιάς και έχει λάβει το βραβείο «Startup of the Year» από το Startupper Magazine καθώς και το βραβείο «Επιχειρηματικής Ανάπτυξης και Εξωστρέφειας» από το Elevate Greece. Έχει αναγνωρισθεί από το διεθνούς φήμης TBD Media Group ως «Innovation & Disruption Leader».

Μοτοδυναμική: στην ελίτ για το εργασιακό περιβάλλον της

Καθαρισμός παραλίας με τη συμμετοχή δύο πρωταθλητών, της Αντιγόνης Ντρισμπιώτη και του Εμμανουήλ Καραλή

Ο μεγάλος εφευρέτης και επιχειρηματίας Χένρι Φορντ είχε πει: «Το να μαζευόμαστε μαζί είναι μια αρχή. Το να μένουμε μαζί είναι πρόοδος. Το να εργαζόμαστε μαζί είναι επιτυχία». Αυτή η φιλοσοφία φαίνεται να εκφράζει απόλυτα τον Όμιλο Μοτοδυναμική, ο οποίος κατακτά και τις καρδιές των εργαζομένων της. Ο Όμιλος πέτυχε μια ακόμη σπουδαία διάκριση: κατατάχθηκε για δεύτερη συνεχή χρονιά στη λίστα με τα TOP 10 Best Workplaces για το 2025, στην κατηγορία των εταιρειών με περισσότερους από 250 εργαζομένους. Η επιτυχία αυτή δεν προέκυψε τυχαία. Είναι αποτέλεσμα ενός σταθερού και μακροχρόνιου σχεδιασμού, που εστιάζει στους ανθρώπους και στον σεβασμό που τους αξίζει. Η διάκριση στα Best Workplaces βασίζεται στις ανώνυμες απαντήσεις των εργαζομένων και στην αξιολόγηση των πολιτικών ανθρώπινου δυναμικού της εταιρείας. Και επιβεβαιώνει με τον πιο αυθεντικό και αξιόπιστο τρόπο την προσήλωση της Μοτοδυναμική σε αξίες όπως η αξιοπιστία, ο σεβασμός, η δικαιοσύνη και η συντροφικότητα. Αξίες που αποτελούν λειτουργικές αρετές της εταιρείας, συμβάλλουν στη συνολική υγεία της, προσελκύουν talenta, ενισχύουν την παραγωγικότητα και την καινοτομία.

Ισορροπία προσωπικής και επαγγελματικής ζωής

Η εταιρεία εφαρμόζει πολιτικές που υποστηρίζουν την ισορροπία προσωπικής και επαγγελματικής ζωής, ενθαρρύνει τη συνεχή εκπαίδευση, προσφέρει ευκαιρίες ανέλιξης και καλλιεργεί μια κουλτούρα ανοιχτού διαλόγου. Ο κάθε εργαζόμενος νιώθει ότι έχει φωνή, ότι μπορεί να συνεισφέρει και να εξελιχθεί, τόσο επαγγελματικά όσο και προσωπικά. Το εργασιακό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΑΝΔΡΙΤΣΟΣ

Ο Όμιλος κατατάσσεται για 2η συνεχόμενη χρονιά στη λίστα με το TOP 10 των Best Workplaces και εξελίσσεται σε πόλο έλξης για κάθε εργαζόμενο

ουσιαστική συνεργασία, διαφάνεια και αίσθημα συλλογικότητας. «Είναι μια αναγνώριση της αφοσίωσής μας στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος εργασίας εμπνευσμένου, ανοιχτού και αλληλέγγυου, όπου οι άνθρωποι νιώθουν εμπιστοσύνη, σεβασμό και αναγνωρίζουν την αξία τους» δηλώνει σχετικά ο Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος της Μοτοδυναμική, **Πάρης Κυριακόπουλος**. «Οφείλω σε όλα τα μέλη της οικογένειας της Μοτοδυναμική ένα μεγάλο “ευχαριστώ” για την ανταπόκριση και τη συμβολή τους σε αυτό που μαζί χτίζουμε» προσθέτει. Πριν δύο χρόνια, το 2023, η εταιρεία έλαβε για πρώτη φορά την πιστοποίηση του Great Place to Work, που ήταν η πρώτη σημαντική αναγνώριση της στρατηγικής της να εξελιχθεί σε έναν σύγχρονο Όμιλο, όπου οι ανθρώπινες σχέσεις αποτελούν θεμέλιο για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Φέτος, εισέρχεται για δεύτερη φορά στην ελίτ των εταιρειών της χώρας για το εργασιακό περιβάλλον, αποδεικνύοντας ότι η επιτυχία αυτή δεν ήταν συγκυριακή, αλλά αποτελεί μέρος της ταυτότητάς της. Η κουλτούρα της Μοτοδυναμική χτίζεται καθημερινά μέσα από πράξεις, επιλογές και προγράμ-

ματα που ενισχύουν τη συνοχή και την αίσθηση του «ανήκειν». Η συμμετοχή των εργαζομένων σε δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, οι πρωτοβουλίες για ψυχική και σωματική υγεία, αλλά και οι ενδοεταιρικές εκδηλώσεις που ενδυναμώνουν το ομαδικό πνεύμα, είναι μερικές μόνο από τις πτυχές που συνθέτουν ένα υποδειγματικό

εργασιακό περιβάλλον. Ο κ. Κυριακόπουλος «βλέπει» ήδη προς το μέλλον: «Συνεχίζουμε να επενδύουμε στη δημιουργία μιας κουλτούρας που ενθαρρύνει την ανάπτυξη, την καινοτομία και την ευημερία των ανθρώπων μας και αποτελεί πόλο έλξης για κάθε νέα και νέο που θέλει να εργάζεται σε ένα τέτοιο περιβάλλον».

Παραλαβή του BEST WORKPLACE 2025 από τους κκ Πάρη Κυριακόπουλο Πρόεδρου & CEO του Ομίλου ΜΟΤΟΔΥΝΑΜΙΚΗ και Ελευθερία Λώλου, Head of HR

Ούριος άνεμος για τους ιστιοπλόους του Executive MBA του ΟΠΑ

Νέα πρωτιά στο 19ο Global MBA Trophy απέναντι σε κορυφαία Business Schools του κόσμου

Της **ΛΙΖΕΤΑΣ ΣΠΑΝΟΥ**

Στο υψηλότερο σκαλί του βάθρου στον διεθνή ιστιοπλοϊκό διαγωνισμό Global MBA Trophy ανέβηκε, για δεύτερη συνεχόμενη χρονιά, το πλήρωμα του Executive MBA του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Οι φοιτητές και απόφοιτοι του ελληνικού πανεπιστημίου κατέκτησαν την πρώτη θέση στην κατηγορία Division B+ αφήνοντας πίσω τους τον ισχυρό ανταγωνισμό, με το HEC Paris να τερματίζει στη δεύτερη θέση και να ακολουθούν οι ομάδες των Wharton, London Business School και Oxford. Η διοργάνωση, που τελεί υπό την αιγίδα του London Business School σε συνεργασία με τον Ναυτικό Όμιλο Ελλάδος, φιλοξενήθηκε και φέτος στις εγκαταστάσεις του Ιστιοπλοϊκού Ομίλου Πειραιώς στο Μικρολίμανο.

Το πλήρωμα

Το ΟΠΑ εκπροσωπήθηκε από δύο πληρώματα, αποτελούμενα συνολικά από 18 μέλη, τα οποία απέδειξαν εμπράκτως τη δύναμη της στρατηγικής σκέψης, της ομαδικότητας και της ηγεσίας σε συνθήκες πίεσης. Πέρα από το αγωνιστικό αποτέλεσμα, οι δύο ομάδες λειτούργησαν ως ένα ενιαίο, δυναμικό σύνολο –

ένα ζωντανό «εργαστήριο ηγεσίας» που ανέδειξε την αξία της συνεργασίας, της προσαρμοστικότητας και της στρατηγικής σε πραγματικό χρόνο.

Συμμετείχαν (αλφαβητικά) οι: Εύη Αγγελίδου, Πέτρος Αρουνκάτος, Διονύσης Γιγάντες, Φανή Καραγεωργοπούλου, Μυρτώ Καρύγιαννη, Ναταλία Κιβωτίδη, Καλυψώ Κράνου, Σπύρος Κουβάς, Πέτρος Κόρμης, Γρηγόρης Μάρος, Δημήτρης Μεγαλοοικονόμου, Ανδρέας Παπαγεωργίου, Χρήστος Σμύρνιος, Ελένη Σταμελάκη, Κατερίνα Τόλια, Ηλίας Φουρκιώτης, Κουρής Φώτης και Έλενα Χνάρη.

«Πολύτιμα μαθήματα»

Τι δήλωσαν οι πρωταγωνιστές: «Η φετινή νίκη ήταν αποτέλεσμα μιας ομάδας με κοινό όραμα και αμοιβαία εμπιστοσύνη. Είμαι περήφανος για το πλήρωμά μου και για την αφοσίωση που δείξαμε όλοι». **Φώτης Κουρής**
«Η εμπειρία αυτή μας έδω-

σε πολύτιμα μαθήματα. Δύο ομάδες από το ίδιο Πρόγραμμα συνεργαστήκαμε, υποστηρίξαμε ο ένας τον άλλον και επιστρέψαμε όλοι νικητές, αποκομίζοντας αξέχαστες εμπειρίες». **Έλενα Χνάρη**

«Μέσα σε δύο απαιτητικές ημέρες, αντιμετωπίσαμε ισχυρούς αντιπάλους και δύσκολες καιρικές συνθήκες, παίρνοντας κρίσιμες αποφάσεις σε πραγματικό χρόνο. Η αλληλεγγύη, η ηγεσία και η ομαδικότητα μας οδήγησαν στην κορυφή».

Ανδρέας Παπαγεωργίου
«Δεν ήταν απλώς ένας αγώνας. Ήταν μια ζωντανή εφαρμογή όλων όσων μαθαίνουμε στο Executive MBA: ηγεσία, στρατηγική, ευελιξία, εμπιστοσύνη και κοινόι στόχοι. Ακόμα πιο ξεχωριστή ήταν η δυνατότητα να συνδεθούμε με ανθρώπους από κορυφαία διεθνή Business Schools, ανοίγοντας διαύλους επικοινωνίας και μελλοντικών συνεργασιών. Το συναίσθημα της επιτυχίας απέναντι σε τόσο

ισχυρό ανταγωνισμό είναι ανεκτίμητο». **Μυρτώ Καρύγιαννη**

Στρατηγική σκέψη και ομαδικότητα στην πράξη

«Η επιτυχία των ομάδων μας στο Global MBA Trophy 2025 αποδεικνύει πως η ουσία της ηγεσίας και της εκπαίδευσης δεν περιορίζεται στις αίθουσες διδασκαλίας. Οι φοιτητές και απόφοιτοί μας απέδειξαν στην πράξη τι σημαίνει στρατηγική σκέψη, ομαδικότητα και ανθεκτικότητα κάτω από πίεση» δήλωσε ο Διευθυντής του Executive MBA, Καθηγητής **Βασίλης Παπαδάκης**. «Παράλληλα, η συμμετοχή τους σε μια διοργάνωση με τόσο έντονο διεθνή χαρακτήρα τους προσέφερε πολύτιμες ευκαιρίες δικτύωσης με μελλοντικούς ηγέτες του παγκόσμιου επιχειρείν. Είναι τιμή μας να τους βλέπουμε να διακρίνονται διεθνώς, ως αυθεντικοί ηγέτες με πάθος και ήθος» πρόσθεσε.

Πώς θα ήταν να δουλεύεις σε έναν χώρο που σχεδιάστηκε για να σε εμπνέει;

Η Cosmos Sport απαντά με τα νέα της γραφεία: έναν σύγχρονο, ενεργειακά αυτόνομο χώρο άνω των 2.000 τ.μ., σχεδιασμένο για να ενισχύει τη δημιουργικότητα, τη συνεργασία και την ευημερία των ανθρώπων της

Με πάνω από τέσσερις δεκαετίες παρουσίας στον χώρο του αθλητικού εμπορίου, η Cosmos Sport συνεχίζει να αναπτύσσεται με συνέπεια, αποτυπώνοντας την ταυτότητά της σε κάθε στρατηγική επιλογή. Το νέο της κτίριο, στην καρδιά της Αθήνας, αποτελεί ένα σύγχρονο hub καινοτομίας και βιωσιμότητας. Στους νέους χώρους, κάθε λεπτομέρεια έχει σχεδιαστεί με γνώμονα την εμπειρία του εργαζομένου. Τα meeting rooms φέρουν ονόματα σπουδαίων αθλητών και Ολυμπιονικών, ενισχύοντας τον συμβολισμό

της προσπάθειας και τιμώντας αξίες όπως η αφοσίωση, η επιμονή και η ομαδικότητα. Η καθημερινότητα σε όλους τους χώρους υποστηρίζεται από πρακτικές που διευκολύνουν την ποιότητα ζωής. Σε έναν μοναδικό χώρο χαλάρωσης (Relax Area) με PlayStation, ping pong, πλήρως εξοπλισμένο γυμναστήριο και εξωτερικό γήπεδο μπάσκετ, η εταιρεία έχει φροντίσει να υπάρχει πάντα χώρος για αποφόρτιση και επαναφόρτιση, δημιουργώντας συνθήκες που ενθαρρύνουν την ισορροπία και τη σύνδεση ανάμεσα στις ομάδες. Παράλληλα, διοργανώνονται συχνά ομαδικές

προπονήσεις με εξειδικευμένο trainer που προσφέρουν την ιδανική ευκαιρία για άθληση. Οι παροχές για την ευεξία των εργαζομένων όμως δεν σταματούν εδώ. Η διατροφή αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του work culture με Healthy Corner, όπου οι εργαζόμενοι μπορούν να απολαύσουν δωρεάν φρέσκα φρούτα, ενώ καθημερινά έχουν πρόσβαση σε γεύματα, το κόστος των οποίων καλύπτεται σε σημαντικό βαθμό από την εταιρεία. Η τραπεζαρία έχει σχεδιαστεί ώστε να λειτουργεί ως χώρος συνύπαρξης, με αίσθηση άνεσης και κοινωνικότητας. Παράλληλα, με τα νέα της γραφεία η εταιρεία επενδύει σε ένα πιο «πράσινο» και τεχνολογικά προηγμένο μέλλον. Η αρχιτεκτονική και τεχνολογική του ταυτότητα ευθυγραμμίζεται με τους ESG στόχους του Ομίλου JD Sports Fashion Plc. Ο σχεδιασμός αξιοποιεί φωτοβολταϊκά συστήματα, ενεργειακά κουφώματα υψηλής θερμομόνωσης και οικολογικά υλικά, συνθέτοντας ένα σύγχρονο πρότυπο υπεύθυνης ανάπτυξης. Εντός των γραφείων έχει δημιουργηθεί το Retail Lab, αποτελώντας ένα ακόμη χαρακτηριστικό παράδειγμα επένδυσης στη γνώση. Ένα κατάστημα σε μικρογραφία, που λειτουργεί

ως εκπαιδευτικός χώρος για το προσωπικό των καταστημάτων, αλλά και ως χώρος όπου δοκιμάζονται νέες πρακτικές και τεχνολογίες, ενισχύοντας τη διαρκή μάθηση και την ποιτική εξέλιξη του προσωπικού των καταστημάτων. Με το νέο της κτίριο, η Cosmos Sport επενδύει στους ανθρώπους της. Δημιουργεί έναν χώρο που ενισχύει την καθημερινή εμπειρία, ένα workplace experience που εμπνέει, ενδυναμώνει και εξελίσσει. Για

τους νέους επαγγελματίες, τους φοιτητές και τους αποφοίτους που αναζητούν ένα περιβάλλον με ξεκάθαρη κουλτούρα και σύγχρονη δυναμική, η Cosmos Sport αποτελεί μια πρόταση που ξεχωρίζει. Ακολουθώντας τη φιλοσοφία «Together we make Cosmos a better place», η εταιρεία συνεχίζει να εξελίσσει τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε την εργασία όχι ως καθήκον, αλλά ως εμπειρία με ουσία και προοπτική.

Από την Κρήτη σε όλη την Ελλάδα και στην Κύπρο

Η ιστορία της Cosmos Sport ξεκινάει περίπου 40 χρόνια πριν, στη Χερσόνησο του Ηρακλείου Κρήτης, όταν το πρώτο ομώνυμο κατάστημα άνοιξε το 1982, εστιάζοντας στην ικανοποίηση του πελάτη, στο ανθρώπινο δυναμικό, καθώς και στο προϊόν και την αθλητική κουλτούρα. Μέσα στα επόμενα χρόνια, κατέγραψε μια σταθερή αναπτυξιακή πορεία, επεκτείνοντας τις δραστηριότητές της σε μεγάλα αστικά κέντρα, αλλά και στην Κύπρο. Από το 2021, είναι μέλος του βρετανικού κολοσσού JD Sports Fashion Plc. και πλέον αριθμεί 5 εμπορικές επωνυμίες (Cosmos Sport, JD Sports, Sneaker10, SlamDunk, Rundome), και περισσότερα από 95 φυσικά καταστήματα, 8 πρωτοπόρα ηλεκτρονικά καταστήματα, και πάνω από 1.700 εργαζομένους σε Ελλάδα και Κύπρο. Με κύριο σύνθημα το «Together We Make Cosmos A Better Place», η Cosmos Sport μέσα από πληθώρα εταιρικών κοινωνικών δράσεων επιδιώκει να είναι πάντα κοντά στους ανθρώπους της και στις ευρύτερες κοινωνικές ανάγκες, εστιάζοντας στο πώς μπορούμε όλοι μαζί να κάνουμε τον «Κόσμο» μας καλύτερο!

COSMOS

Τα καλά νέα

Της ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΟΥ

Μέσα σε γιορτινή ατμόσφαιρα και με τη συμμετοχή πλήθους μελών της κοινότητας του ΟΠΑ, πραγματοποιήθηκαν στις 6 Μαΐου, στο Φουαγέ του Αμφιθεάτρου Αντωνιάδου, τα εγκαίνια του νέου AUEB Store. Την κορδέλα έκοψε ο Πρύτανης του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Καθηγητής **Βασίλης Βασδέκης**, εγκαινιάζοντας και επίσημα τη λειτουργία του φυσικού καταστήματος. Περισσότερα από 100 δώρα μοιράστηκαν στους παρευρισκόμενους, σηματοδοτώντας με τον καλύτερο τρόπο τη νέα εποχή του AUEB Store.

«Με την έναρξη του νέου φυσικού καταστήματος AUEB Store και την ανανέωση του e-shop μας, φιλοδοξούμε να ενδυναμώσουμε το brand του ΟΠΑ τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό. Το μήνυμα "AUEB at heart" εκφράζει όλη την κοινότητά μας, και τα προϊόντα με το σήμα του Πανεπιστημίου είναι το όχημα που το μεταφέρει συμβολικά» δήλωσε ο **Νίκος Κυρέζης**, Διευθύνων Σύμβουλος της Εταιρείας Διαχείρισης και Αξιοποίησης της Περιουσίας του ΟΠΑ. Όπως ανέφερε, η ποικιλία των προϊόντων έχει εμπλουτιστεί και θα εμπλουτί-

Την κορδέλα του καταστήματος έκοψε ο Πρύτανης του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, Καθηγητής Βασίλης Βασδέκης

Άνοιξε τις πύλες του το AUEB Store

Νέα εποχή για την κοινότητα του ΟΠΑ

ζεται επιλεκτικά, ώστε φοιτητές, απόφοιτοι, μέλη του διδακτικού και διοικητικού προσωπικού να μπορούν να επιλέγουν προϊόντα που τους εκφράζουν και ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους για κάθε περίπτωση.

«Είμαστε ανοιχτοί σε προτάσεις και ιδέες ώστε να βελτιωνόμαστε διαρκώς. Θέλω να ευχαριστήσω τη Διοίκηση του Πανεπιστημίου και όλα τα μέλη

της κοινότητας για τη στήριξή τους σε αυτό το εγχείρημα, καθώς και την Cosmos Sport για την εξαιρετική συνεργασία». Ο κ. Κυρέζης υπογράμμισε επίσης ότι τα καθαρά έσοδα από τις πωλήσεις προϊόντων, καθώς και από τις υπόλοιπες υπηρεσίες της Εταιρείας, κατευθύνονται στην ενίσχυση της ακαδημαϊκής έρευνας και των υποδομών του Ιδρύματος, προσφέροντας

παράλληλα υποτροφίες σε φοιτητές και φοιτήτριες.

«Χαρά και υπερηφάνεια»

«Ως απόφοιτη του ΟΠΑ, νιώθω ιδιαίτερη χαρά και υπερηφάνεια για τα εγκαίνια του AUEB Store. Είναι μια σημαντική πρωτοβουλία που ενισχύει την εξωστρέφεια του Πανεπιστημίου μας και ενώνει ακόμα περισσότερο την κοινότητά του»

δήλωσε η **Δήμητρα Γιωτοπούλου**, απόφοιτη του Τμήματος Μάρκετινγκ και Επικοινωνίας. Σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα στους αποφοίτους, το 80,5% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι δεν έχει αγοράσει ποτέ προϊόν με το επίσημο σήμα του ΟΠΑ. Το εύρημα αυτό υποδηλώνει ότι, παρά τη θετικά διαμορφωμένη εικόνα που έχουν οι απόφοιτοι για το Πανεπιστήμιο, υπάρχει σαφές περιθώριο για ενίσχυση του δεσμού τους με το Ίδρυμα. Δράσεις όπως το AUEB Store μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στην καλλιέργεια μιας πιο ενεργής και συμμετοχικής κουλτούρας αποφοίτων.

ΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Πλατινένιος Χορηγός

accenture

KPMG

ΔΕΗ

Piraeus

Χρυσός Χορηγός

AVIS

EY Shape the future with confidence

EUROBANK Asset Management ΑΕΔΑΚ

Grant Thornton

KAYKAS

ΜΟΤΟΔΥΝΑΜΙΚΗ move • evolve • transform

OTE ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

Αργυρός Χορηγός

AEGEAN

ALPHA BANK

Coca-Cola

COSMOS

Deloitte

GENESIS pharma

Nestlé

Netcompany

UNI-PHARMA Pharmaceutical Laboratories S.A.

Βασιλόπουλος ...και του πουλιού το γάλα!

ΑΤΛΑΝΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

Next

ΕΝΩΣΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ